26րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7155 22 ՅՈՒԼԻՍ 1909 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 Août 1909 26me année N 7155

"ԱՐԵՒԵԼՔ"
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Դ.օ.
» » վեցամսեայ	45	»
Գաւառներու համար տարեկան	108	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25	Ֆր.
» » վեցամսեայ	20	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آرەوەلك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVEEK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ՄԵՐ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ո՞ւր միտքէ կ'անցնէր, և այսօր իսկ քանի՞ հոգի կայ Եւրոպայի, նոյն իսկ Թուրքիոյ մէջ, բացի Հայերէս, որ մարդկութեան մէկ մասը երկրագունտիս մէկ... կեդրոնը, չենք կրնար ըսել անկիւնը, այո՛, ո՞ւր միտքէ կ'անցնէր որ ամբողջ ցեղ մը, քիչ բացառութեամբ, պիտի կարենար այսքան սառնասիրտ, այսքան անողոք, այսքան քարսիրտ ու անզգայ ըլլալ։

Խուժանը Տանթէի դժոխքին աշխատաւորներուն դաս տալու կարողութեամբ օժտուած է, և Քրիստոսի նախատեսութիւնները լիովին կ'իրականացնէ մեր վրայ փորձելով իր բոլոր հնարամտութիւնները. «անդ եղիցի լալ և կրճել ատամանց»։

Ատամնիս կրճելով մեր, հայկական երկաթ ջիղերը փշրեցան. մեր աչքերը լալով կը կուրանան կոր, ու անկարելի է մեզի համար այլեւս ո՛չ յոյսի նշոյլ մը տեսնել, ոչ լոյսի գոյութեան հաւատալ։

Եւ սակայն ապրիլ կ'ուզենք մենք. ծներ ենք ու կ'ուզենք պահել մեզի տրըւած կեանքը, որ ոչ այլ ինչ է եթէ ոչ ջանքի ու տանջանքի զարհուրելի խառնուրդ մը. մեր կրած տանջանքներուն պէտք է համեմատական ընենք մեր ջանքերն ալ. և համեստ առաջարկութիւնը զոր պիտի համարձակիմ ընել՝ իր ձեւովը թերեւս նոր է, բայց ոչ իր տեսակին մէջ։

Կառավարութիւնը, մինչեւ որ իր կոչումին լրջութիւնն ու սրբութիւնը ըմբռնելով բարեհաճի կատարել իր պարտականութիւնը դէպի իր անժառանգ հպատակ ցեղը — Հայը — պէտք է մենք ինքներնիս տքնինք ու ճգնինք ապրիլ. մեզի սերմնցու չեն տար, մեր տուները, մեր հողերը մեզի չեն դարձներ, գերեզման անգամ չունինք. մեր մնացորդները կը բզկտեն, սովատանջ կը մեռցնեն. ուստի մենք պէտք է օգնենք դարձեալ ինքզինքնուս. և պիտի փափաքէինք որ բոլոր հայ մամուլը արձագանգ տար մեր համեստ կոչին և ստիպէր Պատրիարքարանը անմիջապէս գործի ձեռնարկելու։

Պատրիարքարանը իսկոյն հաստատելու է ազգային տուրք մը և ամէն անհատ, ուր որ հայ մը կայ երկրագունտիս երեսը, պարտաւոր ըլլայ մինչեւ հոկտեմբերի վերջը հատուցանել իր ներկայ տարուան տուրքը՝ 40 փարայէն սկսեալ մինչեւ 40 ոսկի (կամ աւելի). այս տուրքը իր կէսին իջնէ յառաջիկայ տարի, ետքը դադրի. այս տուրքը տեսակ մը մարդահամար ալ պիտի ըլլայ մեր ցեղին, ու պիտի գիտնանք թէ ո՞ւր և ո՞րքան Հայեր կան երկրագունտիս երեսը։ Պէտք է գրել Առաջնորդներու, փոխանորդներու, աւագերէցներու եւն. և պահանջել որ իրենց ծուխերէն հաւաքեն այդ ազգային տուրքը վստահելի յանձնաժողովի մը ձեռքով և հասցնեն Պատրիարքարան, ուր նմանապէս գտնուի յանձնաժողով մարմին մը։

Այդ ահագին գումարը պիտի գործածուի։ 1. Ատանայի համար թէ՛ գաղթողներուն և թէ մնացողներու որբերուն, այրիներուն, գործելու կարողներուն, հիւանդներուն, խելագարածներուն՝ եւն.։ 2. Ուրիշ գաւառներու կարօտ երկրագործներուն և առհասարակ հացի և օգնութեան կարօտներու, պայմանաւ որ Պոլսէն ղրկուին այդ գումարներուն հետ քաջառողջ և ժիր, գործէ հասկցող անկաշառ մէկ մէկ գործակատար՝ հսկելու համար ղրկուած գումարներուն խելացի և անկորուստ մատակարարութեան ու բաշխումին։ 3. Միացեալ Ընկերութեան գանձարանը հարստացնել, որպէս զի առանց դպրոցի և վարժապետի անկիւն մը չթողու բոլոր Թուրքիոյ ներքին գաւառներուն. Իգտիրէն մինչեւ Վան. Տրապիզոնէն մինչեւ Պաղտատ և Պրուսա։

Պէտք է տանք, միշտ տանք, տանք. Հնդկաստանէն, Ամերիկայէն, Եւրոպայէն (Պուլկարիայէն մինչեւ Անգլիա) Եգիպտոսէն, Կովկասէն և ուր որ Հայ մը կայ վերջապէս. ես չեմ կարծեր թէ գտնուի Հայ մը որ մերժէ իր լուման նուիրելու. անոնք պիտի տան, ազգասիրաբար, մարդասիրաբար, իրենց դիմող ժողովրդապետէն կամ բարեկամէն ամչնալնուն. միշտ պիտի տան։ Ամէն նուիրատու պէտք է ընդունի ընկալագիր մը՝ կեդրոնէն ղրկուած։

Այս քայլը ոչ միայն պիտի ունենայ իր նիւթական ահագին օգուտները, այլեւ բարոյապէս պիտի ընծայէ մեր ցեղին նոր յոյս, ոգեւորութիւն ներշնչելով յուսամերժ ըլլալու վրայ եղող մեզմէ շատերուն։

Կառավարութիւնը ոչինչ պիտի ընէ. «այսօր գնա վաղը եկու»ով ժամավաճառ պիտի ընէ մեզ և յետոյ՝ անիկա աւելի կարեւոր գործեր ... ունի, ու մեզմով, այսինքն երկրին բուն շահերովը զբաղելու ժամանակ չունի։

Մե՛նք պէտք է օգնենք ինքզինքնուս։

Անգլիացի ամենաազնիւ տիկին մը լալով կ'ըսէր ինծի անցեալ օր. «Սա ձեր ժողովուրդին քաշածը զիս գերեզման պիտի իջեցնէ, ինչպէս մեռցուց տիկին ՀՈՒԹԱՅԹը (քաջածանօթ հայասէր մը, Ատանայի դէպքէն ի վեր մեռած). քանի մը ամիս առաջ 250 ոսկի ժառանգութեան մը կը տիրանայի. Ատանայէն ի վեր 230 ոսկին չորս մասի բաժնելով չորս հայկական գաւառներ ղրկեցի. քսան ոսկին պահեցի՝ փափաքելով Թուրքիա երթալ, ու ձերիններուն հետ տառապիլ, և եթէ հնար է մխիթարել թշուառները, քաջալերել աննկուն գործողները եւն.։

«Բայց ինչո՞ւ համար, շարունակեց հիանալի տիկինը, ձեր Հայերը չեն տար իրենց կարողութեան համեմատութեամբ. հայասէր տիկին մը որ հարիւրներով կուտար ձեր ժողովուրդի կարօտներուն. Հնդկաստանի մէջ մեծահարուստ, այլ անտարբեր Հայերու հանդիպելէն ի վեր կը մերժէ լսել Հայու անունը եւն.»։

Մեր խօսակցութիւնը հոս կը վերջացընեմ, շարունակելու համար առաջարկիս հնարաւորութիւնը եւ անհրաժեշտութիւնը։ Ապրիլ կ'ուզենք մենք. փորձ մըն ալ ընենք, ըլլա՛յ ան վերջինը։ Մենք մեր համեստ բաժինը կը խոստանանք, երբ Պատրիարքարանը լրջօրէն գործի ձեռնարկէ։ Հիւանդ եմ, ահագին բեռեր ունիմ ուսիս վրայ. բայց անձերնիս խորհելու ժամանակը չէ։

Ամենայն տեղ մահը մի է
Մարդ միանգամ պիտ մեռնի
Բայց երանի որ իւր ազգի
Ազատութեան կը զոհուի։

Չգանդաղինք Հայե՛ր, անմիջապէս հաստատելու ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՒՐՔը, երեք տարուան համար, ինչպէս ըսի վերը։

Փափաքելի էր որ բոլոր հայ թերթերը յայտնէին իրենց կարծիքը կամ արձագանգ տային մեր աղաղակին. մենք ո և է անպատեհութիւն չենք տեսներ։ ՏԱՆՔ ԵՒ ՑՈՒՑԱՆՔ. և աս մեր ձեռքէն գալիք բան մըն է։

* * *

Փափաքեցանք որ մեզմէ զինուոր առնեն, կ'առնեն կոր, մեր դպրոցներուն ձեռք չզպցնեն, համաձայնեցան. օր մըն ալ, և յուսանք մօտ օրէն, անշուշտ պիտի լսեն մեր միւս իրաւացի պահանջները, օրինակի համար, յանցաւոր Թուրք պատժելու մէջ չգանդաղին, կոտորածներուն վերջ մը տրուի, մեր հողերը մեզի տան, որպէս զի իրենց առատ հասոյթի աղբիւրներ ստեղծուին։

Արդ՝ այս բաներուն մէջ մենք միմիայն պահանջելու ու բողոքելու բարոյական միջոցներն ունենալով, քաղաքականապէս մեր վիճակը բարւոքելու անկարող ենք. բայց կարող ենք ինքզինքնուս մատուցանելու պզտիկ ծառայութիւններ՝ եթէ ուզենք. չդեղեւինք ուրեմն։

Ցուցուածիս ընթացքին մէջ ստորագծեցի քաջառողջ բառը։ Հա՛րկ է որ [illegible] բացատրելու նպատակս։ Դուք տեսաք թէ ինչպէս Ատանա գացող հայ պաշտօնեաներ և կամաւորներ ամէնքն ալ հիւանդ վերադարձան, և ուրիշ կերպ ըլլալ կարելի չէր. դիւրին բան է դժոխք երթալ և երբ թէ հարսնիքէ վերադարձողի մը զուարթութիւնն ունենալ։ Եւ ահա այդ պատճառաւ է որ մեր նկատողութենէն չվրիպեցաւ քաջառողջութիւնը պայման դնել, և այդ անձնուէր տիկինները, օրիորդներն ու պարոնները որ հիւանդանալ գացին՝ արժանի են ամէն յարգանքի և շնորհակալութեան ու գովեստի։ Նոյն այդ գնահատութեան ոգին էր որ մղեց այս տողերը գրողը նամակներով շնորհակալութիւն յայտնելու երեսփ. պատգամաւորութիւնը հիւրամեծարող մարմնոյն անձնուէր և յոգնեցնող ջանքերուն համար, վասն զի ապահով եմ որ այդ ազնիւ անձերուն նպատակը զուտ մարդասիրական բարեպաշտութիւն մըն է։ Անգլիա, Ֆրանսա, մանաւանդ Հայերս կարգ մը Երիտասարդ-Թուրքերու հետ կ'աշխատինք կոր սա Թուրքիան մարդ ընել ու մարդու կարգ անցընել. տեսնենք պիտի յաջողի՞նք վերջապէս։

Հաւատալով թէ կը գտնուին մեր ընթերցողներուն մէջ հետաքրքիրներ թէ ո՛րոնք ներկայ էին հիւրամեծարներու և հրաւիրեալներու մէջ, հոս կուտանք ատոնց գըլխաւորներուն անունները.—

Կոմս Օնսլօ, Կոմս Պէսպորօ, կոմս Տէնպի, տուքս Համիլթըն, Օքսֆորտէն և Քէմպրիճէն բրոֆէսօրներ. գնդապետներ, հազարապետներ, Լոնտոնի սօմ. դեսպան Թէվֆիք փաշա, Լիվըրբուլի սօմ. հիւպատոսը, Լորտ Բըրդըն, Պ. Նօէլ Պաքսթօն (Պալքան Քոմիթէի նախագահը), Հայազգի Տեարք Իպլիքճեան, Զօրայեան, Կիւլպէնկեան, Բրօֆ. Ցակոբեան, Պ. Պ. Րաֆֆի, Տօնապետեան, Պէհէնտեան, Պէնլեան, (Պ. Մոստիչեան չէր եկած) եւն. «Տէյլի Նիւզ»ի, «Թէլէկրաֆ»ի, «Քրոնիքլ»ի, «Լիտըր»ի, «Մէյլ»ի խմբագիր-տնօրէնները ոչ թղթակիցները) անձամբ եկան։

Մեթիւրեն ԽՈՍՐՈՎ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՍՊԱՆԻԱ ԵՒ ՄԱՐՈՔ.— Անցեալ ուրբաթ, սպանիական 1600 զինուորներ և 180 թնդանօթաձիգներ զանազան ռազմամթերքներով ցամաք ելան Մէլիլա։ Ուրիշ զօրախումբեր ալ կը սպասուին։

—Ալհուսէմասէն սա լուրերը կը հաղորդեն սպանիական լրագիրներուն.— Պէնի-Ուրիակէլները իրենց տեղերը վերադարձած էին՝ թողլու այն մեռեալները զորս ունեցան Մէլիլայի շուրջը կատարուած ճակատամարտներուն մէջ. յետոյ շուկային մէջ հաւաքուեցան 5-6000ի չափ։ Ալհուսէմասի զինուորական իշխանութիւնները, որոնք կը հսկէին Պէնի-Ուրիակէլներու ընթացքին վրայ, որոշեցին առիթէն օգտուելով զանոնք պատժել՝ Մէլիլայի դէմ կատարուած ճակատամարտին մասնակցած և նորէն մասնակցելու պատրաստութիւն տեսած ըլլալնուն համար։ Իսկոյն ռմբակոծութիւնը սկսաւ շուկային վրայ։ Առաջին ռումբը աննկարագրելի արդիւնք մը ունեցաւ. իրենց մեռեալները ու վիրաւորները թողլով ցիրուցան փախան. քիչ վերջը զանազան տեղեր ապաստանելով, սկսան հրացան պարպել, բայց օգուտ մը չունեցաւ, վասն զի հեռուն էին. միւս կողմէ ռմբակոծութիւնը կը շարունակուէր։

—Վերջին լուրերու նայելով, Պարսելոնայի մէջ կացութիւնը միշտ ծանր է։ Շարժումը կառավարութեան դէմ ըլլալէ աւելի հակակղերական է։ Գրեթէ բոլոր վանքերը այրուեցան։ Փողոցներու մէջ արիւնալի կռիւներ կը շարունակուին։ Թնդանօթներու ռումբերը կը ցրուեն ամբոխը։ Տասը հազար յեղափոխականներ կը կռուին զինուորական զօրութեան դէմ։ Յեղափոխական քոմիտէ մը կազմուած է որ ապստամբական շարժումը կը վարէ Ժողովրդեան Տունէն, ուր կեդրոնացած են յեղափոխականները։ Սպանիոյ միւս նահանգներուն մէջ ալ կացութիւնը լաւ չէ։

—Մատրիտի մէջ ձերբակալման հրամանագիրներ հանուեցան քաղաքին ընկերվարականներու պետ Պ. Բապլօ Իկլէզիասի, ընկերվարական եօթը ուրիշ պետերու և հանրապետականներու դէմ, որոնք միթինկներ ու ցոյցեր կը կազմակերպէին պատերազմին դէմ։

—Պարսելոնայէն պիտի արտաքսուին օտարազգի հարիւրաւոր սնդիքալիստականներ

—Բոլոր զինուորականները և նախարարութեան համակիր պետական մարդիկ որոշած են աջակցիլ կառավարութեան՝ ապստամբութիւնը զսպելու և օգնութեան միջոցներ ընծայելու բանակին համար թէ՛ Սպանիոյ և թէ Մէլիլայի մէջ։

ԳԼԽԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Անգլիոյ թագաւորը Մարիէնպատ գացած միջոցին Քրոնպէրկ պիտի կենայ, ուր Վիլհէլմ կայսրը զայն պիտի ողջունէ։ Կ'ըսուի թէ Էտուարտ Է. Իշլի մէջ այցելութիւն պիտի տայ Ֆրանց Եոզէֆ կայսեր։ Գերմանիոյ ու Ռուսիոյ կայսրերուն տեսակցութիւնը, Բիլի ջրանցքին մէջ, մէկ քանի ժամ պիտի տեւէ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ.— Թանի թղթակիցը հետեւեալը կը հեռագրէ Վիեննայէն.— «Տեսակցութիւն մը ունեցայ Զըլ-իւս-Սուլթանի հետ, որ Պարսկաստան կ'ուղեւորի Կ. Պոլսոյ ճամբով։ Սա յայտարարութիւնը ըրաւ ինծի.— «Պարսկաստան կը վերադառնամ։ Երէկ հրաժեշտ տուի Անգլիոյ ու Ռուսիոյ դեսպաններուն։ Հիմա համամիտ են ինծի թէ իմ ներկայութիւնս Պարսկաստանի մէջ անպատեհութիւն մը պիտի չունենայ։ Երջանիկ եմ Թեհրան վերադառնալուս համար։ Անտանելի էր ինծի համար այդ միջոցիս հայրենիքէս հեռու գտնուիլ և անոր համար բան մը չընել։ Նոր կառավարութիւնը կատարելապէս կը ճանչնամ, վասն զի շնորհաւորական առաջին հեռագիրները ես ուղղեցի խնամակալին ու նախարարներուն։ Գիտեմ թէ, ազատական չըլլալուս համար զիս մեղադրեցին, սակայն սխալ պիտի ըլլայ երէկուան մարդէն դատել այսօրուան մարդը։ Բռնապետական ռէժիմի մը մէջ կ'ապրէի, վեհապետին հրամաններուն կը հետեւէի. քաղաքականութիւնը պէտքերու գիտութիւնն է։ Կ'ըմբռնեմ ազատական շարժումին կարեւորութիւնը։»

—Պետերպուրկէն կը հեռագրեն Լոքալ Անձայկէրի.—Զըլ-իւս-Սուլթանի ընտրելիութենէն շատ կը վախցուի, վասն զի ո՛չ միայն շատ կորովամիտ է, այլ խիստ

ՏԱՌԱՊԱՆՔԻ ՕՐԵՐԷՆ

(ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ)

Ե.

Կէսօրուայ ճաշէն ետքը լեռը ծածկուեցաւ զօրքերով, որոնք ահեղագոչ փողերով կը թնդացնէին, և Վարագէն Ս. Գրիգոր, անկէ Կարմրուոր և Ս. Խաչ վանքերու քովերը հաւաքուած զօրքերու հետ կը խօսէին։ Մ. էֆ. Մարութեան, տխուր ու գունաթափ, ինծի մօտեցաւ. «Կ'ուզե՞ս վանքը տեսնել, ըսաւ. երանի թէ չէի տեսնէր, ամէն կողմ մարդկային սեւցած և ուռած դիակներով լեցուած է»։ Հոս դարձեալ զինուոր մը յարգանքով մօտեցաւ ինծի և խնդրեց որ փաշայէն պահանջէի՝ զինքը հետս առնելու և վանքին ամէն կողմերը պտտցնելու, «որովհետեւ հացդ կերած եմ, կ'ուզեմ ծառայութիւն մը մատուցանել քեզ»։ Տակաւին ես փաշայէն խնդրած չէի, երբ միեւնոյն զօրքը զինուորական բարեւով փաշային առջեւ տնկուեցաւ և բողոքեց իր ընկերներուն դէմ, որոնք շարունակաբար հայհոյած էին մեզ. այս անգամ՝ մեր հացը ուտող զօրքը մեզ պաշտպանելուն համար՝ տփոց կերած էր ընկերներէն։ Փաշան խստիւ պատուէր տուաւ զօրքերուն որ մեզ հետ յարգանօք վարուէին իբրեւ հիւրերու։

Հոս յիշեցի հայրենի առածը. «Հացի կտրածը, սուրը չի կտրեր»։ Այո՛, դարձեալ կերած հացն էր որ կը խօսէր պարզ զինուորին մէջ, բայց ինչո՞ւ միւս շատ մը ուտողներն ալ հակառակը վարուեցան։

Բարեկամ զինուորը հետս առի ու վանքի դուռնէն ներս մտայ. Աստուա՛ծ իմ, ինչ անհաւատալի աւերումներ ու անգթութիւններ գործուած են. վանքի գրադարանը բացած ու որքան արծաթապատ գրքեր տեսած են՝ վրայէն քակած ու թերթերը յարդի նման չորս կողմ ցրուած են։ Մարդկային դիակներ կը հոտին, արեւու տակ եղածները ուռած ու սեւցած են. ատոնցմէ ճենճերած իւղերը տակաւին կը հոսին ամենախիստ ու կծու հոտով. աղբիւրներու քով, բակն ու պարտէզը լիքն են սպանուած ու անճանաչելի վիճակին հասած մարդիկ։ Սոսկումով ետ դարձանք։ Վանքի գերեզմանոցի քարերու վրայ նստած էր հրամանատար փաշան ու տակաւին կը քննէր Տօնի գիւղացիները։ Քննութեան աւարտումէն ետքը երկու ոստիկաններով գիւղերնին ղրկեց ամէնքը։

Վերջալոյսի միջոցին՝ հաւաքուելու փողը հնչեցընել տուաւ հրամանատարը։ Անմիջապէս խումբ խումբ զօրքեր սկսան լեռնէն վար իջնել, հետերնին տարած լեռնային հրանօթներով։ Երբ ձիեր պիտի հեծնէինք, «Դուն հո՞ս չպիտի մնաս, այս վանքին միաբաններէն չե՞ս» հեգնօրէն հարցուց ինծի փաշան։ Ապա յարեց. «Օ՜, աշխարհ տակնուվրայ ընող Խրիմեանի վա՛նքն է. ահա այսպէս կ'ըլլան չար մարդոց բնակարանները»։ Այս կծու խօսքերը սուր մը դարձան ու սիրտս մխուեցան։

Քսանչորս ժամ լեռ ու ձոր խուզարկելէ յետոյ, առանց յեղափոխականի մը նմոյշը գտնելու, ետ դարձան զօրքերը, թէեւ վերջէն իմացանք որ քանի մը զինեալ մարդիկ պահուըտած են եղեր, բայց հազարաւոր ծակուծուկներուն մէջ ինչպէս կարող էին գտնել, եթէ հարիւրաւոր մարդիկ ալ պահուըտած ըլլային, ինչպէս մենք ալ չէինք կրցեր գտնել մեզի պատահած կինը և ընկերները. ատոնք ինքնաբերաբար դուրս ելած էին իրենց պահուըտած տեղերէն։

Արեւմուտի ատեն ծուխը բարձրացաւ նաեւ Ս. Գրիգոր վանքէն և Կողպանց գիւղէն, որոնք տակաւին միւս վանքերու բախտէն չէին արժանացած։ Յեղափոխականները չգտնելնուն վրէժը հայ վանքէն ու գիւղէն առին կանոնաւոր զօրքերը։

Իրիկուան մութին՝ Այգեստան հասանք։ Փաշային հրամանով, չորս զօրքեր հետս պիտի գային՝ տունս յանձնելու համար զիս։ Բայց տունս ո՞ւր էր, վասն զի մեր թաղն ու տունս ամբողջապէս այրած ու թնդանօթի հարուածներով աւերակի վերածած էին։ Տասնըհինգ օրէ ի վեր ընտանիքիս անդամներուն երեսը տեսած չէի, այն օրէն ի վեր երբ Օր. Տէրոյեանի հետ կառավարական պաշտօնատունը տարուեցանք և կոտորածներու պատճառաւ դուրս չկրցինք ելլել։ Հարց ու փորձով հազիւ կրցինք գտնել ընտանիքիս նոյն օրուան բնակարանը, ուր իբրեւ ապահով միջավայր՝ 10—20 ընտանիքներ իրարու վրայ խճողուած էին։ Առաջին տեսութեամբ՝ զարմացան դէմքիս սեւ-արաբի գոյն դարձած ըլլալուն վրայ։ Եղելութիւնը պատմեցի. բառեր կը պակսէին զիրար մխիթարելու համար. ժողովուրդը՝ շուրջս հաւաքուած՝ հարցեր կ'ուղղէր. որո՞ւն պատասխանել։ Սաստիկ յոգնած՝ հանգստանալ կ'ուզեմ, բայց ո՞ւր։ Խոնջած մարմինը չոր տախտակին վրայ ալ կ'ուզէ հանգիստ ընել. բայց բնաւեր թռչունը կարո՞ղ է հանգիստ տեղ մը գտնել։

Հետեւեալ օրը թաղերնիս ու եկեղեցինիս այցելեցի։ Ատոնք Անի քաղաքին երեւոյթը ստացած էին։ Հողի թանձրութեան տակէն դուրս կը պոռթկար վառուած հաստ սիւներու բոցն ու մուխը։ Հրացանի պայթիւնի ձայն մը եկաւ. «Ո՜ւհ, կոտորածն սկսեց» կ'աղաղակեն. «այս անգամ ո՞ւր փախչինք»։ Զինուորներ կ'անցնին փողոցէն. «ո՜հ, դարձեա՛լ պիտի պաշարուինք»։ Նորէն փախչող փախչողի, այգիներէն, տանիքներէն. եթէ հնար ըլլայ՝ նոյն իսկ օդի մէջէն պիտի փախչին։

Միշտ սիրտհատում, միշտ դող ու սարսափ. ալ ո՞վ կարող է ապրիլ այս դժոխքի վերածուած երբեմնի դրախտանման հայրենիքին մէջ։ Ոմանք դաւանափոխ ըլլալու և պաշտպանութիւն խնդրելու որոշումը կ'ընեն, ուրիշներ գաղթականութեամբ ազատուելու մասին կը խորհին։ Վիճաբանութիւնները կը սաստկանան, և մէկը կ'ըսէ. «Ծօ՛, Թուրք կը դառնամ, ռուսադաւան չեմ ըլլար, միթէ քաշածնիս անոր երեսէն չէ՞»։ Թառկուլն ու Սախօն տարբեր գաղափար ունին. «Ծօ՛, ախպէր, էլ ուրիշ քրիստոնեայ ազգ չը մնա՞ց աշխարհիս վրայ, փռանկ կ'ըլլինք, կաթոլիկ կ'ըլլինք կ'ազատուինք էսա չար գերութենէն»։ Կատուն տէր ունի, իսկ մենք աշխարհիս վրայ միակ անտէր ազգն ենք, միշտ չարչարուած ու կոտորուած ենք. մի քանի օր անցա՞ւ, զմե՜ն կը մոռնանք»։

Դարձեալ իրարանցում. ի՞նչ է պատահեր, Սահակ վրդ. (առաջն. փոխ.) աքսորուած և անոր յաջորդած է Աղթամարի Արսէն վարդապետ։ Այս վերջինէն ալ ուրացող Սաստէյտանին (այն ատեն յայտնի չէր սոր Հայ ըլլալը) ռուսաստանցի փախստական Վարդանը և Տէրոյեան Տիգրանը կը պահանջուին, կասկածելի տուները կը խուզարկուին։

Գահիրէ Ա. ԱՒ. ՔՀՆ. ՇԱՂՕՅԵԱՆ

հարուստ ալ է։ Եթէ Թեկնածուն կարենայ իր կողմը դարձնել Պախդիարները, շատ դիւրութեամբ պիտի կրնայ ձեռք անցընել իշխանութիւնը. արդարեւ Պարսկաստանի ճակատագիրը կը գտնուի այդ քաջարի ու կորովի ցեղին ձեռքը։

—Թեհրանէն կը հեռագրեն Թայմզի շաբաթ օրուան թուականով.—Ռուս դեսպանատունը ծանոյց պարսիկ կառավարութեան թէ Լիախով գնդապետը Բեդերսպուրկ կանչուեր է. չի կարծուիր որ գնդապետը Պարսկաստան վերադառնայ։ Թեհրանի նախկին փոխ-կառավարիչ Մուֆահար-էլ-Միլք այսօր կախաղան հանուեցաւ. այդ անձը բաւական ատեն ռուս դեսպանատունը մնացած և յետոյ դուրս ելած էր չի գիտցուիր ի՛նչ պատճառով։ Ազգայնականները կ'ըսեն թէ ո՛չ թէ քաղաքական, այլ պարզ ոճրագործութեան մը համար մահուան դատապարտուած էր։ Ռուս դեսպանատունը ծանուցագիր մը ղրկած էր, որպէս զի իր պաշտօնեաներէն մէկը ներկայ գտնուի դատավարութեանց, սակայն այդ ծանուցագիրը մահու պատիժը գործադրուելէն ետքը ժամանեց։ Թեհրանի մէջ մտահոգութիւն կը տիրէ այդ խնդրոյն ունենալիք ելքին վրայ։

—Նովոյէ Վրէմիա կ'ըսէ թէ անիշխանութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ Պարսկաստանի մէջ։ Մէկ քանի ընդհարումներ տեղի ունեցած են զինուորական զօրութեանց և յեղափոխականներուն միջեւ։ Հայերը Թեհրանէն կը հեռանան, նոր շփոթութիւններէ վախնալով։ Պաշտօնական տեղեկագիրները նուազ լաւատես են։ Պարսկաստանի մէջ նոր խռովութիւններ կարելի կը նկատեն։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ա. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

123րդ նիստ, 21 յուլիս 1909

Երեսփ. Ժողովին նիստը երէկ սկսաւ ժամ 2ին Ահմէտ Րիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Ատենական գործողութեանց կատարումէն ետքը, կարդացուեցաւ Եպարքոսին մէկ գիրը, որով կը պահանջէր շուտով ղրկել ոչ-իսլամներու զինուորագրութեան վերաբերեալ օրինագիծը՝ վաւերացած Երեսփ. Ժողովին կողմէ։ Ժողովը նկատելով որ այդ օրինագիծը Ծերակոյտին ղրկուած է, որոշուեցաւ այդ գեկոյցը հաղորդել Ծերակոյտին։ Ապա շարունակուեցաւ ելմտացոյցին վիճաբանութիւնը։ Եպարքոսը ու նախարարները ներկայ էին։ Նախ ձեռք առնուեցան եպարքոսական պաշտօնարանին և պետական Խորհուրդին ելմտացոյցերը։ Եպարքոսը բեմ ելլելով յայտարարեց թէ պէտք չէ փոխել այդ երկու պաշտօնարաններուն ելմտացոյցի ծրագիրը, քանի որ հիմակուան օրէնքը ջնջող նոր օրէնք մը չկայ և թէ չի կրնար ընդունիլ յանձնաժողովին ըրած փոփոխութիւնները, որոնցմով պետական Խորհուրդին ճիւղերը կը ջնջուին և եպարքոսութեան պաշտօնեաներուն թիւը ու ամսաթոշակները կը զեղչուին։ Եպարքոսը ըսաւ նաեւ թէ որոշուած փոփոխութիւններով չի կրնար Պետութեան գործառնութեանց պատասխանատուութիւնը ստանձնել։ Հիւսէյին Հիլմի փաշա յարեց թէ պաշտօնեաներուն թիւը չափազանց զեղչուած է և եզրակացուց.—«Երկու ամիսէ ի վեր յանձնաժողովին հետ խորհրդակցեցայ, սակայն տեսութիւններս չկրցայ ընդունիլ տալ. եթէ իմ այսքան փորձառութիւններս վստահութիւն չեն ներշնչեր, այս պաշտօնին վրայ մնալս իրապէս անօգուտ կ'ըլլայ։ Ցաւելով կ'ըսեմ թէ պիտի հարկադրուիմ հրաժարիլ։» Ելմտացոյցի յանձնաժողովին կողմէ տեղեկաբեր Էմրուլլահ էֆ. պատասխանեց թէ պետական Խորհուրդը, որուն պաշտօնն է նախարարներու հրահանգներուն համաձայն օրինագիծեր պատրաստել, բաւական է տասնըվեց անդամներով ու մէկ նախագահով. երբ մասնագէտներու աշխատակցութիւնը անհրաժեշտ ըլլայ, պետական Խորհուրդը կրնայ ձեռնհաս անդամներէ յանձնաժողովներ կազմել։ Ատոնք ալ իրենց աշխատակից կրնան ունենալ մասնագէտներ։ Գալով եպարքոսական պաշտօնարանին, մանաւանդ Ամէտի, Պէրաթներու, պատուանշաններու ևն. դիւաններուն, Էմրուլլահ էֆ. յայտարարեց թէ պէտք է ջնջել «պիւրօքրասի»ն։ Եզրակացնելով Էմրուլլահ էֆ. ցաւ յայտնեց Եպարքոսին կողմէ եղած հրաժարականի սպառնալիքին համար և ըսաւ թէ անհաւատալի բան է որ նախարարապետ մը հրաժարի երկու դիւաններու գոյութեանը համար։ Եպարքոսը պատասխանեց.— «Երեսփոխանները ազգին առջեւ պատասխանատու են, բայց նախարարները՝ Խորհրդարանին և Աստուծոյ առջեւ։ Նախարարը պատասխանատու է իր պաշտօնարանին անկանոնութեանց համար և Խորհրդարանին պարտաւանքին կ'ենթարկուի եթէ այդ վիճակը հաստատուի։ Իբրեւ Եպարքոս հինգ ամսուան պաշտօնավարութեանս միջոցին անկեղծ եմ դանազան դիւաններու պէտքերուն։ Կը հաւատամ թէ զիս պարկեշտ մարդ մը կը նկատէք և վստահ էք իմ հայրենասիրութեանս վրայ։ Պաշտօնարանիս գործառնութեանց կիրառումին համար բացարձակապէս պէտք եղածը միայն կը պահանջեմ։ Երբ ուզածս մերժէք, այդ պարագային իմ մասիս անվստահութիւն ցոյց տուած պիտի ըլլաք։ Եպարքոս մը որ այս տեսակ խնդիրներու մէջ Խորհրդարանին վստահութիւնը չի վայելեր, հրաժարելէ զատ ուրիշ ընելիք մը չունի։» Սապրի էֆ. և ուրիշ երեսփոխաններ յայտարարեցին թէ պետական պաշտօնարաններու և ելմտացոյցին վիճաբանութիւնը միասին կատարելու որոշումը նախապէս տրուած է, որով ուղիղ պիտի չըլլայ երբ կառավարութիւնը պնդէ նախկին կանոնագիրը պահելու մասին։ Եպարքոսը պատասխանեց թէ այդ մասին նոր կանոնագիր մը չկայ և հինն է որ կը գործադրուի։ Հետեւաբար պաշտօնարաններու առաջուան ռէժիմը կը շարունակէ։ Պաշտօնեաներու նոր կազմակերպութեանը վրայ միայն կարելի է խօսիլ։ Համտի էֆ. յայտարարեց թէ կառավարութիւնը խաբած էր Երեսփ. Ժողովը, քանի որ պաշտօնեաներուն ցանկերը միայն ղրկած է, մինչդեռ կազմակերպութեան ցուցակներն ալ ղրկելու էր, ինչպէս յայտարարած էր իր ծրագրին մէջ։ Եպարքոսը իսկոյն բեմը ելլելով յայտարարեց.— «Իմ անձիս համար ցաւալի կը նկատեմ նախարարութեան իբրեւ ոչ-բարեացակամ ամբաստանուիլը։ Կառավարութիւն մը երբ ըսէ թէ անհրաժեշտ եղած կանոնագիրները կրնայ մէկ քանի ամիսէն պատրաստելով Ժողովին ներկայացնել, զայն իբրեւ յիմար պէտք է ամբաստանէք։ Երկրին փրկութիւնը ու բարեկարգութիւնը ապահովցնելիք կանոնագիրները, Խորհրդարանին ջանքերովը, հազիւ հինգ տարիէն կրնան պատրաստուիլ։ Ղրկուած ցանկերը հիմնական կազմակերպութիւններ չեն։» Իսմէր Ձեվդի էֆ. ըսաւ թէ Ազգային Ժողովը պէտք է գիտնայ կառավարութեան ձեւը. ուղիղ չըլլար ամէն օր տարբեր որոշում մը տալ։ Ատենապետը պատասխանեց թէ ժամանակին պահանջումները պիտի գործադրուին։ Բոզմիտի էֆ. խօսք առնելով ըսաւ թէ Եպարքոսին ու ելմտացոյցի յանձնաժողովին միջեւ եղած անհամաձայնութիւնը ամսական 750 ոսկիէ կը բաղկանայ. հետեւաբար եպարքոսական ելմտացոյցը պէտք է նորէն յղել նոյն յանձնաժողովին, որպէս զի կարելի ըլլայ համաձայնութիւն մը գոյացնել։ Այդ առաջարկութիւնը ընդունուեցաւ. նոյն ելմտացոյցը Եպարքոսին ու յանձնաժողովին կողմէ քննուելու համար։ Ցետոյ ձեռք առնուեցաւ Ներքին գործոց Նախարարութեան ելմտացոյցը։ Կեդրոնական վարչութեան պաշտօնեաներուն ամսաթոշակներուն ամբողջ գումարն է 3,591,000 ղրուշ։ Ներքին գործոց Նախարար Ֆերիտ փաշա բեմ ելաւ և պահանջեց վերահաստատել պաշտօնեաներու վիճակագրութեան մարմինը, որուն ջնջումը որոշած է ելմտացոյցի յանձնաժողովը։ Ֆերիտ փաշա բացատրեց այդ մարմնոյն պէտքը ու կարեւորութիւնը։ Արիֆ Իսմէթ պէյ յայտարարեց թէ Ժողովին մէջ պաշտօններու ջնջման մասին այն տեսակ հոսանք մը կայ որ եթէ կարելի ըլլայ բոլոր պաշտօնները պիտի ջնջուին։ Արիֆ Իսմէթ պէյ համակարծիք գտնուեցաւ Ֆերիտ փաշայի։ Ատենապետը քուէի դրաւ Ներքին գործոց նախարարին պահանջումը։ Քուէհամարը կատարուած միջոցին ատեանը փակուեցաւ և քիչ վերջը նորէն բացուեցաւ։ Քուէարկութեան արդիւնքը ծանուցուեցաւ որով Ներքին գործոց Նախարարին առաջարկութիւնը կը մերժուէր 53ի դէմ 91 քուէով։ Ներքին գործոց նախարարութեան ելմտացոյցին միւս մասերուն վիճաբանութիւնը շարունակուեցաւ։ Իսմայիլ Մահիր էֆ. բողոքեց, ըսելով որ Թագվիմի Վագայի լրագիրը Սապահի տպարանը կը տպագրուի, առանց նուազուրդի հրաւիրելու միւս տպարանները։ Պէհճէթ պէյ ալ ըսաւ թէ Տպագրական Տեսչութիւնը պէտք է ջնջել, վասն զի պէտք մը չկայ անոր։ Ներքին գործոց խորհրդական Ադիլ պէյ պատասխանեց թէ այդ կարգադրութիւնը առժամեայ է, վասն զի տպարանին համար ապսպրուած մեքենան ճամբան է և մօտերս կուգայ, եթէ ուզուի Խորհրդարանին գրութիւններն ալ կարելի է առժամ տպել Թագվիմի Վագայիի տպարանին մէջ։ Ադիլ պէյ յարեց թէ նոյն լրագրին առժամեայ տըպագրութիւնը նուազուրդով յանձնուած է Սապահի տիրոջ՝ Միհրան էֆ.ի։ Շէֆիք պէյ «Լաւ գործ տեսնելու համար լաւ ամսաթոշակ տալու է» յառաջաբանով խօսեցաւ և ըսաւ թէ մարդահամարի ընդհանուր տնօրէնին յատկացուած երեք հազար ղրուշ ամսաթոշակը քիչ է։ Ուրիշ երեսփոխաններ ալ թեր ու դէմ խօսելով բաւական վիճաբանութիւն կատարուեցաւ, սակայն խնդիրը քուէի դրուելով ելմտացոյցի յանձնաժողովին կողմէ սահմանուած երեք հազար ղրուշ ամսաթոշակը ընդունուեցաւ։ Սէյիտ պէյ, որ Շէֆիք պէյի համակարծիք էր, քուէարկութեան արդիւնքին վրայ ըսաւ.—«Հայրենիքին ու երկրին շահը լըջօրէն մտածող ժողով մը այս կերպով չի գործեր։ Ամսաթոշակները եթէ այդպէս զեղչուին, պաշտօնեաները կաշառակերութեան ու զեղծումի կը մղուին։ Այն ատեն արդարութեան հոտն իսկ չէք առներ երկրին մէջ։» Արիֆ Իսմէթ պէյ ալ նոյն կարծիքը յայտնեց և ըսաւ թէ միայն Կ. Պօլիսը մտածելու չէ, այլ ամբողջ Թուրքիան։ Այդ մասին բաւական վիճաբանութիւն կատարուեցաւ և բուռն խօսքեր փոխանակուեցան։ Ժողովը ընդունեց Ներքին գործոց Նախարարութեան ելմտացոյցին Բ. ու Գ. մասերն ալ, նաեւ Դ. մասը նահանգներու ընդհանուր վարչութեան ծախքը՝ 31,331,170 ղրուշ։ Ե.էն մինչեւ ԺԲ. մասերը ընդունուեցան և վիճաբանութիւնը աւարտեցաւ։ Ցետոյ ձեռք առնուեցաւ նախորդ վեհապետէն մնացած պարտքերու օրինագիծին նկատմամբ Ծերակոյտին կողմէ կատարուած փոփոխութիւնը։ Ծերակոյտը կ'առաջարկէր որ Եըլտըզի պարտէզները հանրային կալուածներ չըլլան, այլ առաջուան պէս կայս. կալուած նկատուին։ Ժողովը վերահաստատեց իր նախորդ որոշումը։ Ժամ 10ին մօտ ատեանը փակուեցաւ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Բ. Դուռը պիտի պահանջէ հելլէն կառավարութենէն որ Կրետէ գտնուող հելլէն սպաները ետ կոչուին և ատոնցմէ վերադառնալ չուզողներուն պաշտօնական հանգամանքը չը ճանչցուի։ Այդ մասին բանակցութիւն կը կատարուի արտաքին գործոց նախարարութեան և Աթէնքի օսմ. դեսպանատան միջեւ։ Խնդիրը, այսօր, նախարարաց Խորհուրդին մէջ նկատողութեան առնուելով այդ պահանջումը յիշատակագրի մը ձեւով մէկ քանի օրէն պիտի հաղորդուի հելլէն կառավարութեան։

—Տէյլի Նիւզ կ'ըսէ թէ Բ. Դուռը պիտի հաւանի որ Կրետէի կատարեալ ինքնօրինութիւն տրուի և իշխանը ժողովրդեան կողմէ ընտրուի, սակայն ամէն կերպով պիտի աշխատուի որ օսմ. կառավարութեան վեհապետական իրաւունքները պահպանուին։

—Սելանիկի մէջ շաբաթ օրը միթինկ մը պիտի գումարուի՝ Կրետէի վրայ օսմ. կառավարութեան վեհապետական իրաւունքները պաշտպանելու համար։

—Շէյխ-իւլ-Իսլամը գիր մը ուղղելով Հանեա, կը յորդորէ կղզիին բնակչութիւնը չգաղթել, քանի որ պաշտպան տէրութիւնները յայտարարած են թէ օսմ. վեհապետական իրաւունքները պիտի յարգուին և թէ իսլամ բնակչութեան համար ո և է վտանգ չկայ խռովութիւն ծագելու պարագային։ Շէյխ-իւլ-Իսլամը կը յարէ թէ իսլամ տարրին ներկայութիւնը Կրետէի մէջ՝ միշտ անհրաժեշտ է, որպէս զի ան իր կարեւորութիւնը չկորսնցնէ։

ՍԷԼԱՄԼԸՂԸ ուրբաթ օրը պիտի կատարուի Տօլմա Պաղչէի մզկիթին մէջ։

ՍՈՒԼԹԱՆԸ, երէկ, Պալմումճը Չիֆթլիքի գնաց զբօսական պտոյտի համար։

ՌՈՒՄԷԼԻԻ նահանգներէն մօտերս վերադարձող Բըլըզըլնայի երեսփոխան Հասան պէյ յայտարարեր է Թանինի մէկ խմբագրին թէ սխալ է Սէրֆիչէի երեսփոխան Պուսիօ էֆ.ի այն տեղեկութիւնը թէ Ռումէլիի մէջ կառավարութիւնը խըստութեամբ կը վարուի ժողովրդեան մէկ մասին հետ։ Հասան պէյ կը յարէ թէ Ռումէլիի մէջ կացութիւնը գոհացուցիչ է. միայն Գոսովայի մէջ Կրետէի խնդիրը յուզում պատճառած է ժողովրդեան. հարիւր հազար արնավուտ կամաւորներ պատրաստ կը գտնուին։

ԵՊԱՐՔՈՍԸ երէկ իրիկուն պալատ երթալով Սուլթանին ներկայացաւ։

ՊԷՐԱԹԻ երեսփոխան Իսմայիլ Քէմալ պէյ այս շաբթու Կ. Պոլիս պիտի վերադառնայ։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ մօտերը Պէքիր, Ալի, Հիւսնի ու Օսման յարձակեր են Պիթլիսի Ախլաթ գաւառակէն Պապոեանի աղջկան վրայ որ իր քեռայրին հետ Ամերիկա կ'երթար ամուսնոյն՝ Սաստուրի մօտ։ Աւազակները այդ աղջիկը յափշտակեր ու տարեր են։ Կառավարութիւնը իմանալով իսկոյն ձերբակալել տուեր է չարագործները։ Աղջիկը յանձնուեր է Հայոց Առաջնորդարանը։

ԹՈՒՐՔԻԱ, ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ.— Գերման դիւանագէտ մը, Տոյչէ Թակէսձայդունկի մէջ հրատարակուած յօդուածով մը, յատկանշական կարեւորութիւն մը կ'ընծայէ այն իրողութեան թէ օսմ. երեսփ. պատուիրակութիւնը, Կ. Պոլիս վերադառնալէն առթիւ, ետ կեցած է Պերլին այցելելէ։ Նոյն դիւանագէտը կ'ըսէ.— «Այդ պարագան Անգլիոյ առաջին յաջողութիւնն է գերման ազդեցութեան դէմ իր կատարած առաջին աշխատութեան մէջ, Անգլիա կը պարտադրէ Թուրքիան քիչ մը հեռանալ Գերմանիայէն, եթէ իր բարեացակամութեանը փափաքող է Կրետէի խնդրոյն մէջ։» Գերման դիւանագէտը նաեւ դիտել կուտայ թէ Անգլիա ջանացած է չէզոքացնել այն հաղթունակը (աթու) զոր փոն տէր Կոլց զօրավարին օսմ. ծառայութեան մէջ մտնելը տուած է Գերմանիոյ։ Անգլիա այդ նպատակով Երիտասարդ-Թուրքերը մղած է նախարարական փոփոխութեան մը։ Դիւանագէտը կ'եզրակացնէ թէ Գերմանիա պէտք է գործէ, որպէս զի երկրորդական դիրքի մը մէջ չմնայ։

Կ. ՊՈԼՍԷՆ վստահելի աղբիւրէ կը հեռագրեն Պէրլինէր Թակէպլադի թէ արաբ ցեղապետ Մէհտի Իսրիս հարիւր հազար Արաբներով կը քալէ Մէնահէի վրայ. անոր ոյժերը անընդհատ կ'աւելնան նոր ցեղերու միացումովը։ Արաբական մզկիթներու մէջ աղօթքներու պահուն դեռ Ապտ-իւլ-Համիտի անունը կը յիշուի։ Օսմ. կառավարութիւնը զինուորներ կը հաւաքէ այդ ապստամբութիւնը զսպելու համար։

ՊԻՐԷՈՆԷՆ, կ'ըսէ Թան, հելլէն նաւ մը ծպտեալ հելլէն զինուորներով ճամբայ ելեր է՝ զէնքեր բաշխելու օսմ. մէկ քանի կղզիներու յոյն բնակիչներուն։ Օսմ. նաւատորմը հրաման ստացեր է պտտիլ այդ կղզիներուն մօտերը։

ԿԱՌԱՊԱՆՆԵՐԸ.—Բերայի ոստիկանութիւնը կը ծանուցանէ թէ վարձու կառքերու համար պատրաստուած նոր սակացոյցը կախուած է կառքերուն մէջ։ Վարձքը ատոր համաձայն պիտի տրուի։ Կառապանները եթէ անսաստեն կամ անպատշաճ ընթացքի մէջ գտնուին, պէտք է իմաց տալ ոստիկանութեան։

ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ.—Մօտ օրէն Սուլթանը Պրուսա պիտի երթայ։ Պալատին մէջ պատրաստութիւններ կը տեսնուին այդ մասին։

ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ.—Բ. Դրան և ճաբոնական կառավարութեան միջեւ կատարուած բանակցութիւնները՝ դիւանագիտական ներկայացուցիչներ ունենալու համար փոխադարձաբար՝ աւարտեցան։ Ճաբոնական դեսպանը յառաջիկայ շաբթու մայրաքաղաքս պիտի ժամանէ բազմաթիւ հետեւորդներով։ Առժամապէս յարկաբաժիններ վարձուած են Թօքաթլեան օթէլին մէջ։ Օսմ. Կառավարութիւնը տակաւին չէ անուանած Թօքիոյի մէջ իր դիւանագիտական ներկայացուցիչը։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ այս օրերս թընդանօթաձգութեան փորձեր կը կատարէ Մարմարայի Ջուրերուն մէջ։ Նաւատորմին մէկ մասը այս շաբթու Իզմիր պիտի երթայ՝ պարենաւորուելու համար. շաբթուս վերջը՝ Եգէական ծով պիտի երթայ, պտոյտներ կատարելու համար։

ՍԵԼԱՆԻԿԻ մասին վրդովիչ զրոյցներ կը շրջէին քանի մը օրէ ի վեր։ Կ'ըսուէր թէ Յոյները, չկարենալով հանդուրժել իրենց դէմ եղած ճնշումին, ապստամբած ու լեռ ապաստանած էին։ Կէս պաշտօնական տեղեկութիւններ, կ'ըսէ Լա Թիւրքի, կը հերքեն այդ լուրը, որ խռովարարական նպատակներով տարածայնուած է։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ արդի Շահին հօրեղբայրը՝ Զըլ-իւս-Սուլթան, որ Եւրոպա ապաստանած էր պարսկական վերջին խռովութեանց միջոցին, Կ. Պոլիս հասած է Վիեննայէն։ Պարսկաստան կ'երթայ՝ խնամակալութիւնը ստանձնելու համար, Լոնտոնի և Բեդերսպուրկի դահլիճներու կողմէ տրուած խորհուրդին հակառակ, որոնք կը կարծեն թէ իր ներկայութիւնը Պարսկաստանի մէջ՝ խռովութեանց պատճառ պիտի ըլլայ։ Սակայն, ինչպէս կ'երեւայ մեր այսօրուան Քաղաքական Բաժնին մէջ, Զըլ-իւս-Սուլթան Թանի Վիեննայի թղթակցին յայտարարած է թէ Անգլիա և Ռուսիա համամիտ են իր մեկնումին։ Պարսից դեսպանը հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ Զըլ-իւս-Սուլթանի, որ Էրզրումի ճամբով կ'երթայ Պարսկաստան։

ԱՆԳԼ. ԶՕՐՔԵՐՈՒՆ ՅԱՒԵԼՈՒՄԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ.— Գահիրէի լրագիր մը կ'ըսէ թէ Անգլիոյ զինուորական շրջանակներուն մէջ շրջած լուրի մը նայելով, նոյեմբերին պիտի աւելցուի Եգիպտոսի անգլ. զօրքերուն թիւը։ Այդ խնդրին վերաբերեալ բոլոր մանրամասնութիւնները պիտի կարգադրուին Խտիւին Լոնտոն այցելութեան առթիւ։ Եղած յաւելման նպատակն է կեդրոնացման բանակատեղ մը հաստատել, ինչպէս առաջարկած էր Միջերկրականի անգլ. նաւաբաժնին հրամանատար Քոննոթի դուքսը, որպէս զի միշտ 30,000 հոգի պատրաստ ըլլան Եգիպտոսի մէջ՝ ի հարկին անգլ. ստացուածքները պաշտպանելու համար հարկ եղած տեղերը։

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ.— Թայմզ կը գրէ թէ պաշարման վիճակին մինչեւ յառաջիկայ մարտ երկարաձգումը մամուլին մէջ լաւ ընդունելութիւն գտած է։ Այդ որոշման դէմ ի՛նչ որ ալ ըսուի, սա իրաւ է որ քաղաքական որոշ պատճառներ կը պարտադրեն այդ որոշումը։

ԳԱՍԹԷՄՈՒՆԻԻ նախկին կուսակալ Իսմայիլ Ֆուատ պէյ, որ Պատերազմական Ատեանին կողմէ Օրֆէլա աքսորուելու դատապարտուած է՝ յեղափոխական շարժումին մասնակցած ըլլալուն համար, Եգիպտոս փախեր է։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ 180,000 ֆր. վճարելով, օգոստոս 1էն սկսեալ պիտի տիրանայ Պուլկարիոյ մէջ գտնուած փարոսներուն, որոնք մինչեւ հիմա օսմ. կառավարութեան սեփականութիւնն էին։

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՏՐԻՊՈԼԻԷՆ հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ 200 ֆրանսացի զօրքեր թնդանօթով մը գրաւեր Ճանէթի կայանը, որ Ֆրանսայի և Թուրքիոյ միջեւ վիճելի գետնին վրայ կը գտնուի։ Տեղւոյն բնակիչները դէպի Կաթ կ'ուղղուին։

«ԺՈՒՐՆԱԼ»ՆԵՐԸ. — Ժուռնալները դասաւորող յանձնախումբին մէկ անդամը յայտարարած է թէ նոյն յանձնախումբին բոլոր անդամները երդում ըրած են բան մը չհաղորդել մինչեւ որ իրենց աշխատութիւնները աւարտին։ Անկէ ետքը պիտի հրատարակուին անոնք։

ԱԼՊԱՆԻԱԿԱՆ շոգենաւային ընկերութիւն մը պիտի կազմուի 50,000 օսմ. ոսկիի դրամագլխով։ Այդ ընկերութեան շոգենաւերը գլխաւորաբար պիտի երթեւեկեն Կ. Պոլսէն Ալպանիոյ, Թրիէսթէի և Ռումանիոյ նաւահանգիստները։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ

Երէկուան յուղարկաւորութիւնը երեւոյթ մըն էր մեր կեանքին մէջ, որ իր նախընթացը քիչ ունի և որ անմոռանալի պիտի մնայ։ Այդ անհամար բազմութիւնը, ամէն ցեղէ և ամէն հասակէ, խռնուած էր հոն՝ կարծես ոչ թէ Պալիկեանի անձին համար տարամերժօրէն, այլ պաշտելի խորհրդանշանի մը յարգանք ընծայելու և երկրպագելու համար անոր։ Այս երկրին ալեկոծ, անորոշ և տարակուսական ճակատագրին վրայ Պալիկեանի անունը կը դադրի ըլլալէ անձի մը անունը, ան խորհրդանշան մըն է այլեւս, խորհրդանշանը Արդարութեան և Ճշմարտութեան, որ՝ հակառակ այնքան մեծաձայն ու աղմկալի կերպով հռչակուելուն նոյն իսկ Սահմանադրութեան հաստատումէն յետոյ՝ այնքան չարաչար կերպով խոշտանգուեցան և անարգուեցան։ Մեծ ու համամարդկային սկզբունքներու նուիրագործման համար՝ մեծ զոհողութիւններ հարկաւոր են։ Պատմութիւնը, իր բազմաթիւ օրինակներովը, ասանկ կը սորվեցնէ մեզի։ Բարոյական սկզբունքներու քարոզիչները՝ որպէս զի նուիրագործման դրօշմովը յաւերժացնեն իրենց դաւանանքը՝ անպատճառ կեանքի զոհաբերութեամբը, ու արեան հեղմամբը պիտի ապացուցանեն ամբողջ վսեմութիւնը այդ դաւանանքին։ Գաղափարի խորանին վրայ անգամ մը այս ողջակիզումը կատարուած, ա՛լ քարոզիչ և քարոզութիւն կը նոյնանան, իրարու կը խառնուին, և մէ՛կ խորհրդանշան մը կը ձեւացնեն. Քրիստոս անունը այնքան մարդկային հոգեկան ու բարոյական ազատագրութեան խորհրդանշանն է որքան քրիստոնէութիւնն իսկ։ Պալիկեան, արդարութեան և ճշմարտութեան առաքեալ, ու ատոնց ապացուցումին անվհատ զինւորը, կարծես կ'իյնայ ճակատագրականօրէն, մեծ սկզբունքներու նուիրագործման անյեղլի օրէնքին հնազանդելու համար։ Ու Պալիկեան կ'իյնայ՝ իր անունը նոյնացնելով Արդարութիւն և Ճշմարտութիւն բառերուն հետ, այլեւս ինքն ալ անոնց հետ խորհրդանշան մը դառնալով։

Եւ հետեւապէս այդ դագաղը որ երէկ Մայր եկեղեցիի տաճարին մէջ կը կանգնէր, Քրիստոսի խորանին դէմը, մարդերու հոծ ամբոխէ մը շրջապատուած, կը դադրէր իր մեռելական հանգամանքէն, կեանքի վախճանին տխուր և սարսռալի պատկերն ըլլալէ, ու կ'ըլլար պատկառելի, երկրպագելի և վսեմ խորհրդանշանը արդարութեան և ճշմարտութեան։ Ու այսպէս, երէկի մեծահանդէս արարողութեան և մեծվայելուչ յուղարկաւորութեան նշանակութիւնը սովորականէն վեր, չա՛փ վեր, անսահմանօրէն վեր է. արդարութեան և ճշմարտութեան բարիքներէն զրկուած մարդկութեան մը խանդակաթ ու սրտառուչ յարգանքն էր արտայայտուած Պալիկեան-խորհրդանշանին, այսինքն Արդարութեան և Ճշմարտութեան խորհրդանշանին։

Բայց խորհրդանշանները երէկուան և այսօրուան համար չեն միայն. անոնց կեանքը յաւերժական է ու անոնց ընծալուած յարգանքը մշտնջենի։ Պապիկեանի դամբանը հոն, Մարմարայի ափունքին վրայ, հոյ անշուք մատրան մը հովանուոյ պարտէզին մէջ, Հայութեան և —ինչպէս կ'ըսեն— Օսմանցիութեան համար ուխտատեղի մըն է այլեւս։ Անոնք որ կը սիրեն ճշմարտութիւնը և արդարութիւնը, պէտք է սիրեն Այ-Ստեֆանոսի ուխտատեղի—դամբանը։ Ամէն անգամ որ արդարութեան և ճշմարտութեան պապակէն տառապինք, պէտք է հոն վազենք, այդ դամբանին առջեւ ծնրադրենք և թաղուինք այն մեծ հոգիին մէջ, որուն անհրեւոյթ ստուերը միշտ պիտի յածի այդ անդորր մատրան ծառերուն տակ. անիկա պիտի սփոփէ մեզի, պիտի սրտապնդէ, պիտի խանդավառէ. իրիկուան մեղմ ալիներու ալուլիներուն մէջէն անոր փափսուքը պիտի լսենք, այնքան մեղմ որքան հզօր ու ազդու, այնքան աղուոր որքան կենդանարար։

Շաւիղ մը գծեց ան, ուրկէ այլեւս առանց դեգերելու կարելի է ընթանալ. փրկութեան շիտակ ու ողորկ ճամբան. այդ դամբանը՝ երկնադիտակ կոթողի մը վեհութեամբը պիտի ցոյց տայ, հանապազօր, այն ուղղութիւնը ուրկէ այս թշուառ ու տարաբախտ երկիրը կրնայ իր փրկութիւնը գտնել։

Իր հոգին, որ անպատճառ կենդանի պիտի մնայ մեր մէջ, մշտավառ ջահի մը պէս պիտի լուսաւորէ օսմ. հայրենիքին խաւար անկիւնները և մառախլապատ հոգիներն ալ։ Մեր վհատութեան և յուսահատութեան րոպէներուն՝ այս բարձր մարդուն վերյիշումը պիտի զօրացնէ մեզ, ու մարտնչումի դաշտին վրայ իր քաջալանջ զինուորի դիտապաստ մարմինը իրեն պիտի քաշէ մեզ որ մեր կարգին նետուինք հոդ, այդ փառաւոր դաշտին վրայ, մղելու համար արդարութեան և ճշմարտութեան գերագոյն կռիւը, ամէն անգամ որ դաւաճանուին անոնք։ Իր օրինակը անկորնչելի լծանը պիտի ըլլայ դէպի վերջնական ազատագրութեան շքեղ հորիզոնները մղելու իր հայրենակիցները, և իր ներկայացուցած փառաւոր խորհրդանշանը այն բարերար հիւթը պիտի ըլլայ որ մեղմացնէ զգաստացնէ էն սեւ հոգիներն իսկ, որոնք՝ մութին մէջէն՝ իրենց ճանկերը երկընցուցած են միշտ դէպի ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնը՝ զանոնք զգետնելու սպաննելու համար։

ԵՐՈՒԽԱՆ

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ՅԱԿՈԲ ԷՖ. ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ

Ներսէս Պատրիարքին թաղումէն ի վեր, Գում-Գաբու տեսած չէր այնքան մեծահանդէս ու մեծասուգ յուղարկաւորութիւն որքան եղաւ երէկ Պապիկեան էֆ.ինը։ Ոչ միայն լեցուն էր տաճարը՝ դասէն մինչեւ դուռը, այլ և բոլոր բակերը, Պատրիարքարանի փողոցը, անհամար, անհատնում, լուռ, սգաւոր բազմութեամբ մը։ Տաճարը համակ լուսազարդուած էր, ու մէջտեղը մահաբեմը կը կանգնէր՝ օսմ. դրօշի մը մէջ պլլուած, որ ղրկուած էր Օսմ. Մ. և Յ. Կոմիտէին կողմէ, և բազմաթիւ ծաղկեպսակներու տակ ծածկուած։ Դասերը յատկացուած էին օտար կրօնական և պետական ու ազգային մասնաւոր հրաւիրեալներու։ Խորանին երկու կողմերը երեքական կարգ շարուած էին Ատանայէն բերուած որբուհիները, սեփ սեւ հագուած, կուրծքերնուն վրայ ճերմակ ժապաւէնով մը, ուր գըրուած էր. «Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութեան Ատանայի որբուհիք»։ Անոնց քով կեցած էին Գալֆաեան որբանոցին սանուհիները։

Տաճարին ձախակողմի դասը յատկացուած էր Մերակոյտին և օսմ. երեսփոխաններուն և պետական ու զինուորական անձնաւորութեանց, և աջ կողմը՝ կրօնական պետերու ներկայացուցիչներուն։ Մերակոյտին կողմէ ներկայ էին՝ Սամի փաշա և Երամ էֆ., իսկ օսմ. երեսփոխանութեան կողմէ ներկայ էին Ալի Ճէնանի պէյ (Հալէպ), Ապտիւրրէզագ պէյ (Սղերդ), Արիֆ պէյ (Կիւմիւլճինէ), Սիւլէյման պէյ (Տէտէ Աղաճ), Ֆայիգ պէյ (Թէքիրտաղ), Եուսուֆ Շիթվան պէյ, Ֆէհմի էֆ. (Կիւմիւլճինէ), Իսմայիլ Հագգը պէյ (Կիւմիւլճինէ), Ատիլ պէյ (Թէքիրտաղ), Ֆէյզի պէյ (Տիարպէքիր), Լութֆի Ֆիքրի պէյ, Իսմայիլ Հագգը պէյ (Ամասիա), Թահիր պէյ (Միւտավէնտիկեար), Շէվքէդ փաշա (Պաղտատ), Բոնաթանթինիտի էֆ., Բոզմիտի էֆ., Մաւրօքուլօ էֆ., Տալչէֆ էֆ., Բանայօթ Պօթանի, Գրիգոր Զօհրապ, Վարդգէս, Տքթ. Տաղաւարեան, Արմէն Կարօ, Գեղամ Տէր Կարապետեան, Ստեփան Սպարթալեան, Համբարձում Պօյաճեան և Պետրոս Հալաճեան էֆ.ները։ Նոյնպէս ներկայ էին Օսմ. Միութեան և Յառաջդիմութեան Կոմիտէի զինուորական ու քաղաքային անդամները, և այլ պետական բարձրաստիճան պաշտօնատարներ։ Ձախակողմի դասին մէջ իբր սգակիր կեցած էին հանգուցեալին եղբայրը՝ Յովհաննէս էֆ. և երկսեռ դեռատի զաւակները ու մէկ քանի ազգականուհիներ։ Աջ կողմի դասին մէջ կեցած էին Յունաց Պատր. Փոխանորդ Տ. Աթինագօրա վրդ. և Պատրիարքարանի Բ. գործակատար Սէրրաքի էֆ., Գումգաբուի Այա Քիրեաքի եկեղեցիին քահանաները և Թաղ. Խորհուրդը, Գումգաբուի Այա Բանայեա եկեղեցիին քահանաները, Վլանկայի Այա Թոտորի եկեղեցիին վրդ.ը և քահանաները, Հրէից Խախամապետը Նաում էֆ. և գործակատար Մօիզ էֆ.։ Գումգաբուի Ասօնբսիօնիստ վարժարանի հայրերէն Հ. Պէնժամէն և Հ. Ժագ։ Հայ Հռոմէականաց Կ. Պատրիարքի կողմէ Հ. Կղեմէս վրդ. Աստուրեան և Հ. Յովսէփ վրդ. Գարաքիւլահեան։ Վիեննայի Միաբանութեան կողմէ Հ. Գաբրիէլ Մէնէվիշեան և Հ. Թովմաս Կէտիկեան վրդ.ները։ Հայ Բողոքականաց ազգապետ Յակոբ էֆ. Պօյաճեան՝ ընկերակցութեամբ ամերիկեան դեսպանատան իրաւագէտ-խորհրդական Արշակ Շմաւոնեանի և Վեր. Սրբէն Շմաւոնեանի։ Իսկ դասերուն ետեւի կողմերը յատկացուած էին համազգային բարձր դասերու ներկայացուցիչներուն, որոնց մէջ կ'երեւէին Ազգ. Վարչական Ժողովներու անդամներ, վաճառականներ, սեղանաւորներ, փաստաբաններ, գրագէտներ, բժիշկներ, ուսուցիչներ և այլ բազմաթիւ ականաւոր անձնաւորութիւններ, որոնց անունները թուել անկարելի է։

Ժամը 8ին, Ս. Պատրիարք Հայրը, առաջնորդութեամբ Տ. Տ. Գրիգորիս, Երէցեան և Տէրունեան Սրբազաններու և բազմաթիւ վարդապետներու ու քահանաներու՝ տաճար մտաւ, և մեռելական արարողութիւնները անմիջապէս սկսան։ Ներկայ յուղարկաւորները ակներեւ կերպով յուզուած էին։ Ամէն աչքի մէջ արցունքի թացութիւնը կը փայլէր։ Երբ արարողութիւնը վերջացաւ, Ս. Պատրիարք Հայրը բեմ ելլելով հետեւեալ հոյակապ դամբանականը խօսեցաւ.

«Ազգովին զգացուած սուգի մը թախիծը կը բերէ կը բոլորէ զմեզ սա դագաղին մօտ, ուր կը հանգչի ողբացեալն Յակոբ էֆ. Պապիկեան, մեր յայտնի զոհերուն վրայ իբրեւ կամաւոր զոհի մը թիւը աւելնալով այն օրէն ուր ինք ուզեց բանալ մահահոտ տեսարանի մը արիւնլուայ վարագոյրը։ Իր մահը իբրեւ ճրագի մը շիջումը, մութի մը խարխափը կը բերէ մեր ոտքերուն այն ճամբուն վրայ, ուրկէ հետեւիլ դժուարին էր անշուշտ։ Կայծէ մը աւելի որ կը մարմրանայ և մոխիրէ մը աւելի որ կը ցնդի, ի՞նչ կը մնայ արդեօք իրմէ. կորսուա՞ծ է արդեօք այն հոգին որ գիտակցութեան մը ամբողջ ուժովը լարուած՝ ներքին աշխարհի մը գեղեցիկ վկայութիւնը եղաւ մարդուն մէջ, որ ապրեցաւ արժանապէս։ Ո՛չ, կորսուած չէ բան մը. ամէն ինչ կ'ապրի իրմէ մեր շուրջը։ Զաւակ համեստ ծնողքի, ժամանակին կրթութեանը համաձայն ուսած և իր բարուց յոյսովը զարգացած անձնաւորութիւն մըն էր Պապիկեան էֆ.։ Օրէնքի և սկզբունքի մարդը եղած էր իր պաշտօնին մէջ, և իր վրայ ցոյց տուած նկարագրի մարդը. բարոյական այդ բարձր ձիրքերուն շնորհիւ հրաւիրած էր իր վրայ ծանօթներու և բարեկամներու ընդարձակ շրջանակի մը համակրանքն ու սէրը։ Պապիկեան էֆ. կրնար մեռնիլ այն վիճակին մէջ ուր չկրնայինք գիտնալ թէ այնքան զօրաւոր հոգի կ'ապրի իր ներսը, և ահա յանկարծ այդ համեստ մարդը դէմք մը դարձաւ. աւերակներու, դիակներու և ոսկորներու մէջէն անցնելով, արդարութեան ճառագայթումի մը լուսապսակովը մօտեցաւ մեզի։

«Այս երեւոյթը պարզ ու հասարակ մահկանացուի մը երեւոյթը չէր, բայց ինք արդէն ունէր այն խառնուածքը, որ զինքը պատրաստած էր արդար և իրաւանց հոգի ըլլալու. ինք շատ լաւ հասկցած էր որ բոլոր քաղաքակրթութեանց հիմնաքարը արդարութիւնն էր։

«Արդեօք քանի՜նե՛ր ժողվուեցան անոր շուրջը [illegible] սրինգը զարնելու, բայց ան միշտ ազնուութիւնը ունեցաւ Սկիւտացիին պէս պատասխանելու. «Կ'երդնում որ ինծի համար աւելի հաճելի է լսել ձիուս խինջիւնը պատերազմի դաշտին վրայ»։

«Պապիկեան էֆ. օրէնքի ու արդարութեան ձայնը եղաւ, երբ այնքան [illegible] կը վերադառնար ցաւի աշխարհէն։ Բայց երբ արդարութեան վրայ կը խօսինք, արդար ըլլանք նաեւ խոստովանելու թէ ողբացեալ Յակոբ էֆ. Պապիկեան այդ գեղեցիկ ուժերը ուրիշ աշխարհէ մը, օտար մթնոլորտէ մը չէր որ բերած էր այն պաշտօնին համար զոր կատարեց։ Ինք ապրած էր այն հողին վրայ, ուր մենք կ'ապրինք։ Ինք օսմ. կեանքով պարծող անձնաւորութիւն մըն էր, ու իր արդարութեան ոգին հաղորդուած էր իրեն, նոյն իսկ մեր ժողովուրդէն, մեր շուրջը ապրող օսմ. ժողովուրդներուն համար հրատարակուած Սահմանադրութեան գեղեցիկ սկզբունքներէն։

«Իր մահը չի յուսահատեցներ մեզ, որովհետեւ գիտենք թէ տակաւին շատ ազնուական հոգիներ կան մեր մէջ, շատ աւելի թիւով մեր թուրք հայրենակիցներուն մէջ, որոնք արդարութեան ձայնը անդուլ պիտի հնչեցնեն երկրին ճակատագրին վրայ։

«Օսմ. իշխանութեան օրէնսդիր և գործադիր մարմինները, որոնց պատուարժան ներկայացուցիչներուն մեր շնորհակալութիւնները կը յայտնենք իրենց ցաւակցական զգացումներուն համար, կը հաւատանք թէ անոնք ալ պիտի ըմբռնեն արդարութեան գերակշռութիւնը զօրութեան վրայ ու պիտի հասկնան թէ արդարութիւնն է որ կը բարձրացնէ ազգերը։

«Ա՛լ հիմա զինքը պիտի թողունք, մեր վերջին յարգանքը մատուցանելով իր յիշատակին։ Ինք կը հեռանայ մենէ՝ արդարութեան ատեանէ մը բարձր երկնաւոր արդարութեան աթոռին մօտենալու համար։

«Իբրեւ քրիստոնեայ մարդ, նա գիտէ որ իր անձին հաշիւը ունի տալու, բայց իր անհատական հաշիւը մէկ կողմ կը դնէ, մեծ ու ահաւոր հաշիւ մը ներկայացնելու համար, արիւնոտ հաշիւ մը, քստմնելի հաշիւ մը, ու յաւիտենականը պիտի ըսէ իրեն. «Քու ձայնիդ մէջ շեշտ մը կայ որ իմ ձայնիս է, շեշտ մը որ անիրաւները կը սարսեցնէ ու անապատները կը սարսէ և երջանիկ հոգիներուն մխիթարութիւն կը բերէ։ Կը տեսնեմ քեզ, ո՛վ հոգի, որ ծարաւի ես արդարութեան ու այդ գիտակցութեան համար հոգի մը դարձար։»

«Այո՛, այո՛, տէր, հզօր գիտակցութեան տէր հոգիները միայն արժանի են քու սիրոյդ. քու մխիթարութեանդ ճառագայթը զրկէ անոնց սիրելիներուն ցաւած սիրտերուն, ու մեզի ալ, որ այսօր կը զգանք, և մեծ է մեր ցաւը, արդարութեան ախոյեանիդ ցաւը պաշտպանել տուր յընդհանուր տիեզերս, և ժողովուրդիդ մխիթարութիւնը հասցուր, և խաղաղութիւնդ տարածէ ամենուս վրայ։»

Երբ վերջացաւ Պատրիարքին դամբանականը, օսմ. երեսփոխան Եուսուֆ Քէմալ պէյ, որ ողբացեալին Ատանայի ընկերն է, դագաղին առջեւ թրքերէն դամբանական մը խօսեցաւ, ի վեր հանելով Պապիկեան էֆ.ի վարքն ու բարքը, յատկութիւններն ու առաքինութիւնները։ Իրմէ յետոյ խօսեցաւ երեսփոխան Բոզմիտի էֆ., յուզիչ ու սրտաշարժ ոճով մը, ի դիմաց յոյն երեսփոխաններուն. Թուեց մեռեալին հազուագիւտ բարեմասնութիւնները և ըսաւ թէ բոլոր Օսմանցիներուն պատմել այդ կորուստին մեծութիւնը, վեր է իր կարողութենէն։ Բայց իր յոյն ընկերները իրեն կը նուիրեն ծաղկեփունջ խաչ մը, որուն նշանակութիւնը մեծ է քրիստոնէից համար։ Դասէն, Զօհրապ բարձրացուց իր զօղանջաւոր ձայնը, Պապիկեան էֆ.ի անհատական ու քաղաքական կեանքին վերլուծումը ընելով։ «Պապիկեան անունը ամէնուն ծանօթ անուն մը չէր, ըսաւ, միայն ծանօթներու և արուեստակիցներու մէջ ճանչցուած անուն մըն էր։ Պապիկեան էֆ. մէկ զաւակն էր այն գաւառին, ուր ազգային զգացումը անկեղծ ու ճշմարիտ է որքան բուն Հայաստանի մէջ։ Պապիկեան էֆ. խանդով ու եռանդով պահած էր հայութեան զգացումը, թէեւ մայրենի լեզուն չէր գիտեր որքան գիտեր թրքերէն և ֆրանսերէն. բայց ասիկա զգացումի պակաս չի նշանակեր. ընդհակառակը։» Եւ Պապիկեանին Ատանայի մէջ կատարած առաքելութեանը անդրադառնալով ըսաւ թէ անիկա Ատանա գնաց ոչ թէ Ատանան այլ ճշմարտութիւնը փրկելու, որ վերջին զոհը ըլլալու վրայ էր, և Պապիկեան վերադարձաւ այդ զոհը փրկած. իր վրայ ծանրացած տարակոյսները հեռացան ճիշդ այն պահուն երբ ինքն ալ մեզմէ հեռացաւ. ասոր համար է որ Թուրք բանաստեղծ մը ըսած է. «Քու արժէքդ, ո՛վ Պաքի, այս տապանաքարին վրայ ճանչցուեցաւ. հոս քու դէմդ բարեւի պիտի կենան։» Այսպէս ալ այսօր ամբողջ հայութիւնը քու դագաղիդ մօտ բարեւի կը կենայ. իսկ ապագան, ահա Խորհրդարանի անդամները, ահա բանակին զինուորականները հոս դագաղիդ շուրջը շարուած են. այս քու շիջումովդ օսմ. տարրերու միութիւնը նուիրագործուեցաւ, և քու հեռացումովդ օսմանցիութեան ապագային վրայ լոյս մը ճառագայթեց։ Յետոյ, ազգ. վարչութեան կողմէ Յ. էֆ. Շահրիկեան թրքերէն խօսեցաւ։ Իրեն յաջորդեց Միհրան էֆ. Տամատեան, որ խօսեցաւ ի դիմաց Ս. Ռ. կուսակցութեան։

Դամբանականներու աւարտումէն յետոյ, Թափօրը կազմուեցաւ, և դագաղը դուրս հանուելով՝ տարուեցաւ Գումգաբուի դրան եկեղեցին, ուր մնաց ողբացեալին մարմինը առժամապէս և ուրկէ այս առտու շոգենաւով փոխադրուեցաւ Այ-Ստեֆանոս, տեղւոյն եկեղեցիին բակը թաղուելու համար։

⁂ Երեսփոխան Եուսուֆ Քէմալ պէյ երկու անգամ այցելած է հանգուցեալ Պապիկեան էֆ.ի բնակարանը։ Ողբացեալ երեսփոխանին զաւակները և եղբայրը յայտարարած են թէ Պապիկեան էֆ.ի տեղեկագիրը Ատանայի ջարդին նկատմամբ՝ աւարտած ըլլալով՝ կնքուած ու պահուած է իրենց մօտ. երբ պէտք ըլլայ՝ պատրաստ են հրատ. ժողովին մատուցանելու զայն։

⁂ Ռուսչուքի Արարատեան լսարանին կողմէ պատգամաւորութիւն մը ներկայ էր յուղարկաւորութեան։

ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ ԱՏԱՆԱՅԻ ՄԷՋ.— Ատանայի Պատերազմական Ատեանը երեք Թուրքեր մահուան դատապարտած է. ատոնք երէկ կախաղան հանուած են։ Ահաւասիկ մահապարտներուն անունները. Աւշըլը Մուխթար Իպրահիմօղլու Հիւսէյին (Թարսուս), Ալի՝ որդի Սագալըը Ալիի և Եուսուֆօղլու Շաապան՝ հեծեալ ոստիկանզինուոր։

«ԵՆԻ ԿԱԶԷԹԷ» Պապիկեան էֆ.ի զովեստը ընելով կ'ըսէ թէ հանգուցեալ երեսփոխանին մահը փութացնելու պատճառ եղած է Ատանայի խնդիրը։ Յետոյ խօսելով կիլիկեան արհաւիրքներուն վրայ, դիտել կուտայ թէ պէտք է բովանդակ ճշմարտութիւնը երեւան հանել, առանց իրողութիւնները սքօղելու, ինչպէս կ'ըլլար հին րէժիմի օրով։ Թուրք թերթը ի վեր կը հանէ Եւրոպայի մէջ գոյացած աննպաստ գաղափարը Թուրքիոյ սահմանադրական վարչութեան և արդարութեան մասին, Ատանայի աղէտին առթիւ։ Ուստի այդ գաղափարը փոխել տալու համար, կը յարէ Ենի Կազէթէ, պէտք է աղէտին ամբողջ ճշմարտութիւնը պարզել, այդ բանը որքան ալ ցաւալի ըլլայ Թուրքերուն համար։

ԱՏԱՆԱՅԻ Պատերազմական Ատեանի անդամներուն մեծ մասը փոխուած է և անոնց տեղ նշանակուած են նոր ու անաչառ զինուորականներ, կը գրէ Ազատամարտ։

ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ՝ Յակոբ էֆ. Պապիկեանի վշտալի մահուան առիթով՝ իր սուգի և յարգանքի բաժինը կը բերէ՝ յետաձգելով Մաքպէթի այս գիշերուան ներկայացումը։ Խումբը նոր րեփերթուարով մը ի մօտոյ կը մեկնի Ատապազար։

ԱԶԴ.— Հաստատուած ու շահաւէտ գործի մը համար պարկեշտ և մաքուր բարոյականի տէր երիտասարդ մը կ'ուզուի՝ քիչ մը դրամագլխով յաջողութիւնը երաշխաւորուած է։ Դիմել խմբագրութեան։

ՊԱՂՏԻԿԵԱՆ

ԼԵԶՈՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՌՕՏՕՍԹՕ

Կը փութամ ծանուցանել Պատ. հասարակութեան որ կայս. կառավարութեան բարձր հրամանով արտօնուած եմ մասնաւոր վարժարան մը հաստատելու քաղաքիս մէջ։

Շատոնց ի վեր մեր միջավայրին մէջ զգալի դարձած էր լուրջ եւ կանոնաւոր դաստիարակութեան մը պէտքը. վարժարանս կուգայ այդ թերին լրացնելու՝ նպատակ ունենալով ժամանակիս պահանջին համաձայն խնամեալ դաստիարակութիւն մը տալ իր աշակերտներուն և ի հարկին զանոնք նախապատրաստել պետական և այլ բարձրագոյն վարժարաններ յաջողութեամբ մտնելու համար։

Առաւելապէս հոգ կը տարուի Հայերէնի, Օսմաներէնի և Ֆրանսերէնի ու առեւտրական գիտութեանց, որոնց այնքան կարօտը կը զգացուի կեանքի առօրեայ գործառնութեանց մէջ։

Վարժարանս կը բացուի օգոստ. 20ին և դասերը կանոնաւորապէս կը սկսին Օգոս.ին, Բ. օրուընէ։

Աշակերտներու արձանագրութեան և այլ տեղեկութեանց համար դիմել տնօրէնութեան։

Կը սիրեմ յուսալ որ ուսումնասէր հասարակութիւնը ամէն կերպով պիտի քաջալերէ մեր այս համեստ ձեռնարկը։

Հիմնադիր-Տնօրէն
Յ. ՊԱՂՏԻԿԵԱՆ

[illegible] ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԱՏՐԻՏ, 3 օգոս.— Բաթալոնիայէն հասած լուրերու նայելով, բարեկարգութիւնը վերահաստատուած է հոն։ Ֆրանսական սահմանագլուխը ապաստանած զինուորները մեծ մասամբ վերադարձած են։ Օգնական զօրքերու առաքումը դէպի Մարոք՝ առանց միջադէպի կը շարունակուի։ Պարսելոնայի մէջ անդորրութիւնը վերահաստատուած է։

ԼՈՆՏՈՆ.— Զարին և Լուսարար Թագաւորին տեսակցութեան առթիւ անգլ. մամուլը կ'ըսէ թէ անիկա մեծապէս պիտի զօրացնէ երրեակ համաձայնութիւնը։

ՔՕՒԻՍ.— Վիքթորիա էնտ Ալպէրթ շոգենաւին մէջ ի պատիւ Ռուսիոյ կայս. ամոլին տրուած հացկերոյթին առթիւ Էտուարտ թագաւորը ըսաւ թէ համախմբուած անգլ. մարտանաւերը պէտք չէ նկատել պատերազմի խորհրդանշան, այլ ծովեզերքները ու վաճառականութիւնը պաշտպանող և խաղաղութեան շահերը ապահովող։ Զարը պատասխանելով ջերմագին շնորհակալութիւն յայտնեց և ըսաւ թէ կատարուած նաւային հանդէսը ապացոյց է Անգլիոյ մեծութեան։ Զարը ռուս նաւատորմին ծովակալ անուանեց Կալլէսի իշխանը։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ, Յուլիս 21/3 Օգոս.		
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	102 16½
Լոնտոնի բարձր գին	»	102 17½
Լոնտոնի վար գին	»	102 10
Րումէլի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	174 25
Լոնտոնի բարձր գին	»	174 50
Լոնտոնի վար գին	»	174 12½
ԲԱՑՈՒՄ, Յուլիս 22/4 Օգոս.		
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Փ. Կ.	Օ. Ո.	102 17
» » » ժամը 5ին	»	102 17
Րումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	174 25
» » ժամը 5ին	»	174 25
[illegible]	»	431 —
Օսմ. Երկթ. Պորտոթ. Ա. սերի	»	520 —
» » » Բ. սերի	»	517 —
» » բոնթերը	Օ. Ո.	14 32½
Շիրքեթի Խայրիէ	»	— —
Շիրքեթի Խայրիէի [illegible]	»	1 30
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 45
Օսմ. Դրամատուն		17 30
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		8 05
» ժուիսանս		4 02
» [illegible]		490 —
[illegible]	Ֆր.	77 50
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.		299 —
[illegible]		410 —
[illegible] Պանքա	Օ. Ո.	5 40
[illegible]	»	2 —
[illegible] Պանքա		122 —
[illegible]		25 50
» [illegible]		24 50
[illegible]		575 —
Լաւրիոն	Ֆր.	56 50
[illegible]	»	40 —
[illegible] հին		287 50
» » » նոր		249 50

ՏԷՐՈՒՊԷԻ ԷՔՍԹՐԱ ՄՈՄԵՐ

Տէրուպէի էքսթրա ընտիր մոմերը գնեցէք, որոնք ո՛չ ծուխ կ'արձակեն և ո՛չ կը վազեն։ Այդ մոմերուն պատրաստութեան համար մեծ խնամ տարուած է։ Գինն ալ աժան է։ Կը ծախուի գլխաւոր խանութպաններուն և Պոլսոյ, Բերայի ու Ղալաթիոյ մեծ վաճառատուններուն քով։ Վաճառման կեդրոնատեղին է Պալըգ Բազար, Նէվշէհիր խան, թիւ 9, Բօրլօզլու և ընկերութեան մօտ։

Ընդհանուր գործակալ
75—8 Ս. ԱՄԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.

ԽՄԵՑԷՔ

ՊՕՄՕՆԹԻ ԳԱՐԵՋՈՒՐԸ

ԵՒ

ԲԱՂԴԱՏԵՑԷՔ

10—10

ԻԼԱՆ

Տէրսաատէթ վէ պիլատը սէլէսէտէ իմալ օլունան էթմէքլէրին թայինի նարխը իչին թուլթուլան չաչնիտէ մըզեաս իթթիխազ օլունան տագիգլէրին բիասա ֆիյաթը պու կիւնլէրտէ 100 զրուշա թէնզիլ իթմիշ Տէրսաատէթ Թիճարէթ վէ Զիրաաթ Օտասընըն կէօնտէրտիյի բուսուլատան անլաշըլըրաք կէչէնլէրտէ մուվազգաթէն զամմ օլունան 5 փարանըն տէվամընա արթըք հաճ վէ մահալ կէօրիւլէմէմիշ օլտուղընտան թէմմուզըն 19ընճը [illegible] պազար կիւնիւնտէն իթիպարէն զամմըն րէֆիլէ [illegible] էթմէքլէրին պէհէր գըյէսի [illegible] 50 վէ սիմիտլի էթմէքլէրին տախի 40 փարաեա սաթըլըլմասը [illegible] իլան օլունուր.

Ֆի 18 Թէմուզ 325

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

ԱԶԴ

Ստորագրեալ Տնօրէնութիւնս պատիւ ունի ծանուցանել թէ՝ Նորին Օգոստափառ Կայսեր հովանաւորութեան տակ, Պոլսոյ մէջ՝ Ատանայի և Հալէպի արկածեալներուն ի նպաստ կազմակերպուած չքահանդէսներուն (Gala) և վիճակահանութեան մասնակցիլ փափաքող երկաթուղիի գծին յարակից գաւառներու բնակչութեան դիւրութիւն ընծայելու համար, հետեւեալ կայարաններուն մէջ պիտի ծախուին Եըլտըզի մուտքի և վիճակահանութեան տոմսակներ, որոնք յարմարցուած են Հայտար-Փաշայի համար երթ ու դարձի տոմսակներուն հետ, այս վերջինները խիստ զեղչեալ գիներով։

Գիները, ոսկի դրամ

	Ա. կարգ	Բ. կարգ.	Գ կարգ
Ատա-Բազար	97 —	70,25	57,50
Պիլէճիք	141,50	91 —	70,75
Էսկիշէհիր	183,25	111,50	84,25
Էնկիւրիւ	316,25	177,50	127 —
Քէօթահեա	232,50	131,25	97 —
Աֆ. Գրհսր.	275 —	152,50	110,75
Աքշէհիր	321,75	177 —	126,50
Գոնիա	413,25	220,75	152,20
Գարաման	465,50	246,50	172 —
Էրէյլի	509,50	268,25	186 —

Վերոյիշեալ թիւերուն մէջ առնուած են Հայտար-Փաշայի համար երթ ու դարձի սակագինը, Նամակադրոշմի և Հայտար-Փաշայի նաւահանգիստի ծախքը, ինչպէս նաև Եըլտըզի մուտքին համար չորս կտրօնէ բաղկացած վիճակահանութեան տոմսակի մը փոխարժէքը։

Այս տոմսակները բացարձակապէս անհատական են։ Նկատի առնելով երթեւեկութեան գիներուն վրայ եղած զգալի զեղչերը կարասիները ո՛չ երթի և ոչ ալ դարձի առեն ձրի պիտի փոխադրուին։

Տոմսակները պիտի ծախուին վերոյիշեալ կայարաններուն մէջ, յառաջիկայ Օգոստոս 1էն սկսեալ մինչև 5 Օգոստոս (Ն. Տ.)։ Դարձի ճամբորդութիւնը պէտք է սկսիլ Օգոստոս 9ին կամ 10ին (Ն. Տ.)։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններու համար կը խնդրուի դիմել տոմսակները շրջաբերութեան հանող կայարաններուն։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Հայտար-Փաշա, 27 Յուլիս 1909

MILKMAID BRAND

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ
ՃԱՆՉՑՈՒԱԾ Է
Միլքմէյտ Պրէնտ
Սուիս Միլքը
ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ
ՍՆՈՒՆԴՆ Է
Ամեն անոնք որ գործածած են այս կաթը՝ կ'ընդունին որ
ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆՏ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՏՂՈՑ ՀԱՄԱՐ
ԿԵՆՍԱԿԱՆ՝ ԿԵՐԱԿՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ
ԵՒ ԱՄԵՆԷՆ ԱՒԵԼԻ ՕԳՏԱԿԱՐ
50—11

ԻԽՊԱՐՆԱՄԷ ԻԼԱՆԸ

Մէքթէպը Սէնայի խարիճինին Իթալեա տէվլէթի թէպաասընտան Ճաքօմի Ճուպէքա իլէ Թէպաասի Տէվլէթը Ալիէտէն Պաղտասար վէ Յակոբ վէլէտը Օհաննէս զիմմէթլէրինտէ եէկտիկէրինէ քէֆիլը պիլ մալ սըֆաթըյլա Պէյ Օղլու Պիտայէթ մահքէմէսի իքինճի Հուգուգ տաիրէսինտէն վէրիլէն վէ սուրէթի ֆի 324 քեանունը էվվէլ 2 թարիխինտէ մահքիւմին ալէյհիւմտէն իգամէթկեահլարը մէճհուլ պուլընտուղընտան Պաղտասար վէ Յակոբ իլանէն թէպլիղ գըլընան ֆի 324 քեանունը էվվէլ 18 թարիխլի իլամը մուճիպինճէ ալաճաղը օլան 111 լիրա 25 ղրուշը ֆայիզ վէ մէսարիֆը մուհաքէմէսիյլէ պէրապէր իսթիֆա թէմունը րումինին 13ընճի բաղար իրթէսի կիւնինտէն իթիպարէն 91 կիւն զարֆընտա մէտխունաթը մէրգուման Պաղտասար իլէ Յակոբ մէլգըի Իճրայէ միւրաճաաթլա թէսվիյէ խուլէմէլէրի վէ գանունըն գապուլ չաւան պիր իթիրաճքեարի օլտուղը թագտիրտէ միւտտէթի մէրգումէ զարֆընտա թահրիրէն պէյան իթմէլէրի լազըմ կէլէճէյի վէ աքսը թագտիրտէ մահքիւմըպիհ պուլունան խարէի մէզքիւրէ թարաֆընտան վուգու պուլաճագ թալէպ վէ թէշէպպիւս իւզէրինէ գանունէն լիւզում կէլէն մուամէլէսինին իճրաասընա միւպաշէրէթ օլունաճաղը մալիւմ օլմաք իւզրէ թանզիմ օլունան իսպու իխպարնամէ մէտխունաթը մէրգումանըն էլէխտէ իգամէթկեահլարը մէճհուլ պուլընմագ միւլապէսէսիյլէ ուսուլը մահքէմէի Հուգուգ գանունիւնուն 26ընճը վէ Իճրա գանունընըն 29ընճը մատտէսինէ թէվֆիգան մէրգումանա թէպլիղ խիլիմէզ տաա օլընմագ իւզրէ մահքէմէի Թիճարէթ իճրա տաիրէսի տիվանխանէսինէ թալիգ օլընտուղը կիպի կազէթալարըլա տախի իլանը միւպաշէրէթ գըլընըր։

Ֆի 11 Թէմուզ 324

ՌՈՒՄԷԼԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

237րդ վիճակահանութիւն — 1 օգոստոս 1909

400 Ֆրանք շահող թիւեր

17936—40
20891— 5
22176—80
23751— 5
24106—10
32421— 5
32841— 5
39912— 5
47746—50
55421— 5
68301— 5
77181— 5
94041— 5
96381— 5
101016—20
103586—90
121586—90
129181— 5
130996-1000
136061— 5
164301— 5
178836—40
179356—60
213096-100
219031— 5
228966—70
235016—20
238266—70
270971— 5
289197-200
292751— 5
303606—10
319466—70
320856—60
331141— 5
331291— 5
333591— 5
362226—30
363406—10
369591— 5
369871— 5
379266—70
382076—80
397876—80
410596-600
415286—90
427696-700
435966—70
452901— 5
456286—90
461626—30
464236—40
470556—60
471961— 5
481976—80
491121— 5
494741— 5
504851— 5
537151— 5
539936—40
543296-300
553981— 5
567036—40
568856—60
577076—80
579046—50
599081— 5
599221— 5
604836—40
609981— 5
610161— 5
671876—80
674411— 5
679351— 5
707376—80
714231— 5
717496-500
725526—30
753921— 5
757721— 5
759296-300
765381— 5
767441— 5
770267—70
775376—80
784591— 5
800472— 5
809681— 5
811341— 5
816362— 5
823911— 5
833336—40
839941— 5
849191— 5
849846—50
849851— 5
851651— 5
852296-300
860806—10
869021— 5
873626—30
886081— 5
894736—40
900896-900
902281— 5
924686—90
927701— 5
928016—20
964851— 5
983867—70
984917—20
988701— 5
1004561— 5
1010736—40
1039801— 5
1054291— 5
1064491— 5
1077456—60
1083451— 5
1116676—80
1126631— 5
1144456—60
1144701— 5
1150971— 5
1154711— 5
1168966—70
1177386—90
1193716—20
1199546—50
1203166—60
1212586—90
1216521— 5
1216721— 5
1231766—70
1240976—80
1245691— 5
1269276—80
1269981— 5
1297161— 5
1299616—20
1314096-100
1317546—50
1326626—30
1345246—50
1367786—90
1381196-200
1384631— 5
1394551— 5
1395791— 5
1430216—20
1446446—50
1447341— 5
1450871— 5
1471711— 5
1473906—10
1477841— 5
1478746—50
1480391— 5
1485156—60
1488646—50
1496947—50
1514781— 5
1517961— 5
1528891— 5
1534041— 5
1538201— 5
1572466—70
1598406—10
1605671— 5
1606491— 5
1622176—80
1665542— 5
1706206—10
1707246—50
1715171— 5
1727606—10
1751026—30
1765101— 5
1765701— 5
1771496-500
1777581— 5
1777986—90
1787741— 5
1798931— 5
1840911— 5
1851466—70
1863557—60
1866346—50
1875651— 5
1889246—50
1894571— 5
1896066—70
1896276—80
1902141— 5
1910616—20
1912421— 5
1913646—50
1914311— 5
1922491— 5
1972486—90

ԻՒՆԻՕՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ
Ի ՓԱՐԻԶ
1828-1829

1828
L'UNION
DE PARIS

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ
Ի ՓԱՐԻԶ
9, ՓԼԱՍ ՎԱՆՏՕՄ, 9

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

Դրամագլուխ և պահեստ	329	Միլիոն Ֆրանք
1906ին գանձուած ապահովագին	30	» »
Մինչև 1906ի վերջը հատուցեալ վնասք	480	» »

Ինչպէս այս թուանշաններէն կ'երեւի, Ընկերութեան դրամագլուխն ու պահեստի գումարն է 329 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ որ հսկայ երաշխաւորութիւն մը կ'ընծայէ ԻՒՆԻՕՆի ապահովագրեալց։

Արեւելքի համար մասնաւոր զեղչեալ սակացոյց. Նպաստաւոր պայմաններ՝ անհամեմատ կերպով աւելի ԳԵՐԱԶԱՆՑ քան ո՛ և է Ընկերութեան պայմանները։ Ապահովագրութեան ամէն ձեւերը ամէնէն աժան գիներով, օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒ, ԽԱՌՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏԻ, Եւն. եւն.։

Ընկերութեան Դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Արեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Ընդհ. Տնօրէն ՍԻՄՈՆ ԳԱՑՍԷՐԼԵԱՆ
Պետ ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
Պոլիս, Սուլթան-Համամ, Քաթըրճը Օղլու Բասատ։
Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

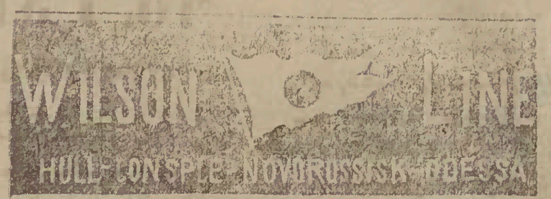

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոն
Ալպանօ	1069	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1531	Մարսէլլօ	3709	Սաֆֆօ	1119
Ալքէթ	3607	Տոմինօ	938	Հինտու	3720	Միքատօ	3557	Տիրիս	1735
Անճէլօ	1541	Տուրօ	2383	Հորաթիօ	1600	Միլօ	1057	Սիլվիօ	119
Աթիոսքօ	2277	Տրաքօ	1713	Հումպէր	595	Մոնդէպէլլօ		Սցէբս	1203
Պասանօ	1822	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Մուրիլլօ	3419	Թասսօ	1323
Պորտինօ	1264	Էպքօ	3464	Իտահօ	5540	Նէքս	1933	Թ. Ուիլսըն	1546
Պըֆֆալօ	4481	Էլտորատօ	1520	Ժիւնօ	1080	Օտիս	4100	Թոքիօ	3327
Գէյրօ	1371	Էցաքօ	1841	Քլէօ	1053	Խնթացիօ	4036	Թոլէտօ	1470
Գալիբսօ	1837	Ֆիտօ	954	Քոլբինօ	2307	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	242
Գարէօ	1244	Ֆինլանտ	1828	Քոմօ	1700	Բալէրմօ	1637	Վասքօ	1914
Գաղօ	1094	Ֆլամինկօ	349	Լէօ	1053	Բոլօ	510	Վոլօ	1289
Ջիքակօ	2729	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէբանթօ	2272	Ռիալտօ	3329	Վ. Ուիլսըն.	2391
Սօսէթօ	1831	Կալիլէօ	3060	Լիվոռնօ	1643	Ռինալտօ	1553	Ծէտոս	1350
Գոլորատօ	4235	Կիկանօ	1143	Լորէնցօ	3191	Ռոլլօ	1613	Զէցօ	1200
Գոնկօ	2905	Կօզօ	1011	Մալմօ	724	Ռօճէս	1789	Թորօ	
Գորսօ	895	Կըսանօ	1695	Մարէնկօ	1273	Ռոզայիտ	136	Մայօն	

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած են.
«Մորոքքո» շոգենաւը, Նաւապետ Լարէն։
«Միքատօ» շոգենաւը, Նաւապետ Թօրբ։

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս կը սպասուին.
«Թօրօ» շոգենաւը, Նաւապետ Ճէքսըն, օգոստոս 12ին։
«Օթէլլօ» շոգենաւը, Նաւապետ Վիպոնտէր, սեպտ, 1ին։

Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՐԻՔՕՏ
Թիւ 22—24, Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա։ 10

ԼԱ ՄԻՒԹԻՒԷԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ
Է ՏԷ ՔՕԼՕՆԻ
La Mutuelle de France et des Colonies
ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Պանք տը Ֆրանսի մէջ աւանդ ձգուած 70 միլիոն Ֆրանք

ԿԸ ԳՈՐԾԷ	ՊԵՏԱԿԱՆ ՔՕՆԹՐՕԼԻՆ տակ, 1905 մարտ 17ի օրէնքին համաձայն։
Կ'ԸՆԾԱՅԷ	ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԸ ողջ մնացողներուն, և ԴՐԱՄՕԺԻՏ ու ՌԱՆԹ ՎԻԱԺԷՐ կ'ապահովէ, 15 տարիէն վճարելի ողջ մնացողներուն, մահուան պարագային երաշխաւորութիւններով։
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ	Վճարումներ ԱՄՍԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆՔԷՆ սկսեալ։
ԿԸ ԶԵՏԵՂԷ	ՊԱՆՔ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ իր յաճախորդներուն յանձնած դրամները, պետական երաշխաւորութիւն ունեցող արժէթուղթերու վերածելով զանոնք։
ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՆԵՑԱԾ Է	735,583,800 ՖՐԱՆՔԻ, մինչև 1908 դեկտ. 31 իր երկու ճիւղերուն մէջ. ԿԵԱՆՔԻ ՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ

Տեղեկութիւն եւ կանոնագիր ձրիաբար կը տրուին
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Տէյիրմէն խան, Ղալաթիա
Ընդհ. Տնօրէն Ի. Ս. ՏԱՆՏՐԻԱ
Փորձառու և գործունեայ գործակալներ կը փնտռուին, որոնք պէտք է ունենան լաւ յանձնարարականներ ալ։

ՊԱԼՔԱՆ
Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.

Դրամագլուխ եւ պահեստ	Ֆրք.	9,500,000
Վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ	»	142,750,009

ՊԱԼՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահկարասի եւայլն, Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ շատ դիւրամատչելի պայմաններով, եւ իր միւս երկրորդ ճիւղը որ անմրցելի գիներով և պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն։ 50—50

Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ Խ. ՖՐԱՆԿԻՒԼՕՖ եւ Ընկ
Պոլիս, Անանիասիս խան

ՍԻՆԿԷՐ
ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ
THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 490է աւելի պատւոյ վկայական և չքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ։

Բերա) 1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց, Թիւ 343 և 343 կրկին։
) 2. » » Կալաթա Սէրայի դիմաց։
Կալաթա 1. Սինկէր խան Թիւնէլի առեւ։
) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։
Պոլիս) 1. Սուլթան Համամ Թիւ 2։
) 2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց Թիւ 13։
Սկիւտար) Զարշը Պօյը, Թիւ 120։

Դասերը և նորոգութիւնները ձրի։ Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, Թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզ Օղլուի տունը։ 16

COMPAGNIE ROSSIA D'ASSURANCES
ՌՕՍԻԱ
COMPAGNIE ROSSIA D'ASSURANCES
ԱՊԱՀՈՎԱԳ. ԸՆԿ.

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Պետերսպուրկ, իր մասնաւոր շէնքին մէջ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցուցափեղկի ապակիներու խորտակուելուն դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխ, ամբողջապէս վճարուած	10,666,666	Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	187,322,000	»
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	581,115,000	»
1908 տարուան մէջ գանձուած ապահովագին ու տոկոս	83,232,000	»

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել
Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան Խան Վօյվօտա, Ղալաթիա։
Պոլսոյ գործակալութեան, Տիլսիզզատէ խան, Աշըր Էֆէնտի Ճատտէսի, Թիւ 26
Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ 11